

Elektroprivreda

List Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić

godina XXXII broj 337 Nikšić septembar 2012. ISSN 1805136

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

Kampanja "Budi i ti dio zlatnog tima" opravdala očekivanja

POVEĆAN BROJ REDOVNIH PLATIŠA

str. 12

Dr Goran Granić, direktor Energetskog instituta „Hrvoje Požar“

SVAKI RAČUN SE MORA PLATITI

str. 20

Luka Pavićević, selektor košarkaške reprezentacije Crne Gore

KOŠARKA JE SPORT PODOBAN ZA CRNOGORSKI NAROD

str. 30

SPORAZUM ZA BUDUĆNOST

NLB Bankomati

Bez
provizije

Brzo i lako do plaćenog računa!

Iskoristite pogodnosti koje Vam nude NLB Montenegrobanka i Elektroprivreda Crne Gore. Od sada na svim bankomatima NLB Montenegrobanke bez provizije platite račun za struju Vašim **Visa, MasterCard** i **Maestro** platnim karticama.*

Sve što je potrebno jeste da unesete pretplatnički broj sa računa i iznos koji želite da platite.

Potražite spisak naših bankomata na www.nlb.me/bankomati i iskoristite najjednostavniji, najbrži i najjeftiniji način plaćanja računa za struju.

*Sve Visa, MasterCard i Maestro platne kartice izdate od strane bilo koje banke u Crnoj Gori, imaju ovu mogućnost.

NLB **Montenegrobanka**
Znam zašto.

Pregovori menadžmenta i većinskog reprezentativnog sindikata o mjerama za prevazilaženje krize u kompaniji, okončani dogovorom dviju strana

SPORAZUM ZA BUDUĆNOST str. 04

Zoran Rakočević, novi izvršni rukovodioc Direkcije za ljudske resurse i organizaciju

ZADOVOLJAN, MOTIVISAN I KREATIVAN RADNIK NAŠ JE CILJ str. 06

Elektroenergetska situacija u Crnoj Gori

SUŠA „PODIGLA“ NABAVNU CIJENU ENERGIJE str. 08

Završen redovni godišnji remont HE „Perućica“

„STARA DAMA“ MAKSIMALNO SPREMNA str. 10

Kampanja “Budi i ti dio zlatnog tima” opravdala očekivanja

POVEĆAN BROJ REDOVNIH PLATIŠA str. 12

Projekat unapređenja sistema mjerenja u distributivnom sistemu Crne Gore

PREMAŠENA OČEKIVANJA str. 13

Snabdijevanje primorskih opština u toku ljetnje turističke sezone

STABILNO I KVALITETNO str. 14

Počela primjena Zakona o taksama na električna brojila u primarnim objektima

U SEPTEMBRU POVEĆAN BROJ ZAHTJEVA str. 15

ED Cetinje

PUNI NAPON U PRIJESTONICI str. 16

Snabdijevanje Pljevlja

REZULTATI ZA PONOS str. 18

Zoran Grbović, šef malih hidroelektrana u sastavu HE „Perućica“

ISPLATIVO JE ULAGATI U MALE ELEKTRANE str. 19

Dr Goran Granić, direktor Energetskog instituta

„Hrvoje Požar“ - Zagreb

SVAKI RAČUN SE MORA PLATITI str. 20

VIJESTI IZ REGIONA I SVIJETA str. 21

Stručni prilog

FAZORSKA MJERENJA KAO PREDUSLOV ZA USPOSTAVLJANJE NAPREDNE MJERNE INFRASTRUKTURE str. 22

Monografija “Resursi površinskih voda Crne Gore”- mr Slavko Hrvačević (1)

VODNI RESURSI - NAJVEĆE BOGATSTVO str. 24

Milutin – Mićo Mitrić, dugogodišnji radnik EPCG

KAD DRVO “PROGOVORI” str. 26

Savjeti ljekara Dr Radovan Vušović, stomatolog

TREBA POKAZATI ZUBE str. 27

Moja domovina

»VODENA KOČIJA« NEVJESTE JADRANA str. 28

Luka Pavićević, selektor košarkaške reprezentacije Crne Gore

KOŠARKA JE SPORT PODOBAN ZA

CRNOGORSKI NAROD str. 30

KULTURA str. 32

Šahisti “Elektroprivrede” nakon KUP-a osvojili i „Premijer” ligu Crne Gore

“DUPLA KRUNA” ELEKTROPRIVREDI str. 35

NAGRADNA IGRA str. 36

RAZONODA str. 38

Predsjednik Odbora direktora
Srđan Kovačević

Izvršni direktor
Enrico Malerba

**DIREKCIJA ZA ODNOSI
SA JAVNOŠĆU**

Direktor
Rajko Šebek
rajko.sebek@epcg.com

**Rukovodilac Sektora za
internu komunikaciju**

Mitar Vučković
mitar.vuckovic@epcg.com

Glavni i odgovorni urednik
Miodrag Vuković

miodrag.vukovic@epcg.com

Redakcija:

Olivera Vulcanović
olivera.vulanovic@epcg.com
Biljana Mitrović
biljana.mitrovic@epcg.com

Kompjuterska obrada:
Ivana Ilić

Operater:
Vidoje Zeković
vidoje.zekovic@epcg.com

Adresa redakcije:

Ulica Vuka Karadžića 2 Nikšić
Telefoni: 040/204-131, 214-252
Fax: 040/214-252
E - mail: list.epcg@epcg.com
Web site: www.epcg.com
Štampa: MONTCARTON DOO
Podgorica
Tiraž: 1500
Izdavač: Elektroprivreda
Crne Gore AD Nikšić

Pregovori menadžmenta i većinskog reprezentativnog sindikata o mjerama za prevazilaženje krize u kompaniji, okončani dogovorom dviju strana

SPORAZUM ZA BUDUĆNOST

U izuzetno teškom poslovnom ambijentu i trenutku koji se može okarakterisati kao jedan od najtežih u dugoj istoriji EPCG, poslovodstvo i većinska sindikalna organizacija zaključili Sporazum saglasni da će to donijeti stabilnost i zaposlenima i Kompaniji. Dokument u osam tačaka, garantuje redovnost isplate zarada, zainteresovanim jedinstvenu priliku za dobrovoljni prestanak radnog odnosa, a većini zaposlenih na određeno vrijeme prijem u stalni radni odnos.

U Elektroprivredi Crne Gore do kraja 2014. godine neće biti prinudnog otpuštanja radnika po osnovu tehnološkog, ekonomskog i restrukturalnog viška, bez prethodne saglasnosti Sindikata. Do kraja ove godine najmanje stotinu zaposlenih po Ugovoru na određeno vrijeme biće primljeno u stalni radni odnos, dok će svima ostalima biti produžen radni odnos na određeno, osim ukoliko ne zadovolje kriterijum kvaliteta rada ili pak, završetkom određenog projekta, prestane potreba zbog koje su angažovani. Sporazumom su stvorene i pretpostavke za dobrovoljni odlazak iz kompanije, pa će prema nezvaničnim podacima, više od 200 trenutno zainteresovanih za sporazumni prestanak radnog odnosa uz isplatu otpremnine zahtjev moći podnijeti do 30. novembra 2012. godine. Poslodavac je ovih dana (15 dana od zaključenja Sporazuma) odgovarajućom odlukom detaljno regulisao uslove za sporazumni prekid radnog odnosa. Istovremeno zaposleni koji su zainteresovani za dobrovoljni odlazak pozvani su da podnesu prijavu. Podsjetimo, otpremnina se kreće između 14.000 i 22.000 eura. Sredstva za tu namjenu obezbijedena su dijelom umanjenjem zarada, a dijelom iz sopstvenih sredstava Kompanije. Poslodavac, shodno Sporazumu, u stalni radni odnos može primiti i veći broj od utvrđenog broja zaposlenih na određeno vrijeme, ali ne preko broja onih koji sporazumno napuste Kom-

OSTOJIC: „Ovaj Sporazum je svojevrsni „Socijalni program“, jer se njime rješava sporazumni prestanak radnog odnosa uz isplatu otpremnine za blizu 200 zaposlenih. Istovremeno, otvara se mogućnost prijema istog broja zaposlenih na određeno vrijeme u stalni radni odnos.“

paniju. Inače, prioritet prilikom prijema imaće zaposleni sa dužim stažom na određeno vrijeme, a važan kriterijum je kvalitet rada svakog pojedinačno. Poslodavac je zadržao pravo da može donijeti, tokom 2013. godine, novu Odluku o uslovima za spora-

Kratko rečeno, zahvaljujući Sporazumu obezbijedena je redovnost u isplati zarada, sredstva za isplatu otpremnine zaposlenima koji namjeravaju da dobrovoljno napuste Kompaniju i to samo mjesec od podnošenja zahtjeva i, konačno, prijem zaposlenih angažovanih na određeno vrijeme u stalni radni odnos, čime će se znatno popraviti i starosna struktura zaposlenih u EPCG.

zumni prestanak radnog odnosa uz isplatu otpremnine i pozvati zainteresovane da se prijave.

Kratko rečeno, zahvaljujući Sporazumu obezbijedena je redovnost u isplati zarada, sredstva za isplatu otpremnine zaposlenima koji namjeravaju da dobrovoljno napuste Kompaniju i to samo mjesec od podnošenja zahtjeva i, konačno, prijem zaposlenih angažovanih na određeno vrijeme u stalni radni odnos, čime će se znatno popraviti i starosna struktura zaposlenih u EPCG.

Poslovodstvo i Sindikalna organizacija zaposlenih EPCG, kao većinski reprezentativni Sindikat, pregovore su počeli u junu ove godine, sa osnovnim ciljem da se konstruktivnim dijalogom dođe do kompromisa i iznađe put za ublažavanje, trenutno teške situacije kao posljedice: globalne krize, značajnog skoka cijena energije na tržištu i znatno povećanog uvoza, što je uz

čitav niz drugih nepovoljnih faktora, prošle godine, rezultiralo poslovnim gubitkom od blizu 70 miliona eura. Na kraju, Sporazumom su zadovoljne obje pregovaračke strane, uz jedinstven stav da je, u kontekstu aktuelne ekonomske situacije, postignuto najbolje moguće rješenje.

Potvrđuju to i riječi predsjednika Sindikalne organizacije zaposlenih u EPCG, **Zorana Ostojića**, koji je za naš list istakao da su Sporazumom zaposleni, prije svega, dobili sigurnost, s obzirom

VOJINOVIĆ: Slobodno mogu reći da je ovo bila jedna od, ako ne i posljednja prilika za dobrovoljni odlazak iz Kompanije po ovako povoljnim uslovima. Imam informaciju da je i interesovanje radnika za taj program veliko i iskreno se nadam da ćemo u fondu koji ćemo formirati od prikupljenih sredstava po osnovu umanjenja zarada akumulirati dovoljno da izađemo u susret svima njima. Sa druge strane, veoma je važno da ostavimo dovoljno prostora za prijem mladih kadrova, kako bismo popravili starosnu strukturu i dobili dodatni "elan" za poslovne i razvojne izazove koji nas očekuju.

da do kraja 2014.godine neće biti prinudnog otpuštanja radnika, bez prethodne saglasnosti SOZ-a.

„Ovaj Sporazum je svojevrsni "Socijalni program", jer se njime rješava sporazumni prestanak radnog odnosa uz isplatu otpremnine za blizu 200 zaposlenih. Istovremeno, otvara se mogućnost prijema istog broja zaposlenih na određeno vrijeme u stalni radni odnos. Pokazali smo na djelu solidarnost za blizu 400 što starijih, što mlađih kolega. Uvjeren sam da je premala žrtva smanjenje zarada 5 % ako se, sa druge strane, rješavaju egzistencijalni problemi velikog broja zaposlenih, naglasio je Ostojić.

Ostojić navodi i da će se, zahvaljujući Sporazumu značajno popraviti starosna struktura, istovremeno i smanjiti broj zaposlenih u Elektroprivredi Crne Gore. "Nadam se da će krajem sljedeće i početkom 2014.godine biti prostora, zahvaljujući sredstvima akumuliranim umanjenjem zarada kao i sredstvima koja će obezbijediti Poslodavac za još jedan «relevantni period», naročito ako bude zainteresovanih zaposlenih", zaključio je Ostojić. I iz posloводства pozitivni signali na postignuti Sporazum. Glavni pregovarač u ime menadžmenta vd direktora Glavne direkcije za ljudske resurse **Ranko Vojinović** ističe da dogovor sa Sindikatom, pretočen u odredbe Sporazuma predstavlja dobit i za zaposlene i za Kompaniju u cjelini.

"Veoma je važno da je i ovoga puta došao do izražaja partnerski i konstruktivan odnos posloводства i Sindikalne organizacije i da opravdano dijelimo zadovoljstva međusobnim dogovorom. Sigurno je da su Sporazumom dobili svi, ali posebno bih istakao benefit za priličan broj zaposlenih koji su izrazili želju za dobrovoljni odlazak iz EPCG. Slobodno mogu reći da je ovo bila jedna od, ako ne i posljednja prilika za dobrovoljni odlazak iz Kompanije po ovako povoljnim uslovima. Imam informaciju da je i interesovanje radnika za taj program veliko, ali sam uvjeren da su sredstva koja smo opredijelili što od umanjenja zarada, što iz sopstvenih sredstava dovoljna da izađemo u susret svima njima. Sa druge strane, veoma je važno da ostavimo dovoljno prostora za prijem mladih kadrova, kako bismo popravili starosnu strukturu i dobili dodatni "elan" za poslovne i razvojne izazove koji nas očekuju, istakao je Vojinović.

Predstavnici menadžmenta i Sindikalne organizacije zaposlenih preuzeli su i obavezu redovnog praćenja ispunjavanja odredaba Sporazuma, dok će na osnovu mjesečnih analiza, kreirati dalje poteze.

Mitar Vučković

Zoran Rakočević, novi izvršni rukovodilac Direkcije za
ljudske resurse i organizaciju

ZADOVOLJAN, MOTIVISANI I KREATIVAN RADNIK NAŠ JE CILJ

Napraviti efikasniju i ekonomski uspješniju organizaciju Zoran Rakočević

Izvršni rukovodilac Direkcije za ljudske resurse i organizaciju od kraja jula ove godine, odlukom Odbora direktora EPCG, je **Zoran Rakočević**. Mjesto na koje je imenovan izuzetno je odgovorno i značajno za našu kompaniju i zahtijeva maksimalni angažman. Rakočević kaže da su zaposleni najbitniji resurs svake, pa i naše kompanije i da se samo odgovornim radom u oblasti ljudskih resursa mogu postići pozitivni poslovni rezultati. Rakočević je svjestan da njega i njegove saradnike očekuje obiman i odgovoran posao, ali ističe da je za njega lično olakšavajuća okolnost činjenica da je u Elektroprivredi prisutan 27 godina i da dobro poznaje organizaciju kompanije, kao i dobar broj zaposlenih.

- Imajući u vidu dosadašnje aktivnosti na reformi organizacije EPCG, neophodno je da svi zaposleni u skladu sa potrebama, okolnostima i izazovima sa kojima budu suočeni tokom sprovođenja organizacionih promjena, aktivno učestvuju u unapređenju organizacije kompanije. Trenutno analiziramo faktičko stanje organizacije u EPCG. Na osnovu tih analiza, a uvažavajući važeće zakonske i druge modele, biće donesene izmjene akata koji uređuju oblast organizacije naše kompanije. Sve ovo radimo s ciljem

da napravimo organizaciju koja će biti efikasnija i ekonomski uspješnija – ističe Zoran Rakočević.

Rakočević najavljuje da će u tom smislu predlagati mjere sa ciljem poboljšanja i unapređenje profesionalnog i socijalno-ekonomskog položaja svih zaposlenih u Elektroprivredi Crne Gore.

-Želim da imamo zadovoljne, dobro motivisane i kreativne radnike čiji će rezultati rada biti valorizovani u skladu sa njihovim radnim doprinosom, zaključuje Rakočević.

M.Vuković

BIOGRAFIJA

Zoran Rakočević, rođen je 1956. godine u Podgorici, gdje je završio društveno-jezički smjer gimnazije „Slobodan Škerović“. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Podgorici. Prvi radni angažman Rakočević je imao u ZZ „Podbišće“, gdje je bio rukovodilac Poslovnog centra Novi Sad. Nakon toga 1985. godine prelazi u našu kompaniju i to prvo na mjesto sekretara organa upravljanja RO „Elektrodistribucija SRCG“. Potom je od 1991. do 2005. godine bio šef Odjeljenja stručno-administrativnih poslova, od 2005. do 2009. šef Službe za pravne, kadrovske i opšte poslove, a nakon toga biva imenovan na mjesto izvršnog rukovodioca Direkcije za ljudske resurse i organizaciju imenovan je odlukom Odbora direktora EPCG krajem jula tekuće godine. Rakočević je u periodu od 2008.-2011. godine bio predsjednik Odbora direktora Parking servisa Podgorica i član Odbora direktora JP „Tržnice i pijace“ Podgorica. Oženjen je i otac je dvoje djece.

LOVĆEN OSIGURANJE A.D.

Lovćen osiguranje a.d. je kuća sa najdužom tradicijom u Crnoj Gori, a po prikupljenoj premiji, kapitalu i tržišnom učešću vodeća osiguravajuća kuća. Naš cilj je da u svakom momentu kvalitetno odgovorimo na zahtjeve naših klijenata kao i da obezbijedimo dugoročno održavanje dobre poslovne saradnje, koja se temelji na:

- izgradnji povjerenja,
- brizi o našim osiguranicima,
- sigurnoj nadoknadi štete.

Lovćen osiguranje Vas putem raznovrsne i povoljne ponude osiguranja štiti od svih opasnosti koje Vam mogu nanijeti štetu, zato osigurajte:

- sebe i članove svoje porodice,
- svoju imovinu,
- zaposlene i imovinu Vašeg preduzeća,
- računarsku i ostalu opremu,
- kuću ili stan,
- vozila,
- građevinske mašine,
- plovila,
- vazduhoplove,
- objekte u izgradnji i montaži,
- profesionalnu odgovornost,
- opštu odgovornost prema trećim licima,
- robu u transportu,
- životinje,
- usjeve i plodove i mnogobrojna druga osiguranja.

Jer Lovćen osiguranje a.d. je
Simbol Vaše sigurnosti!

Sve bliže informacije možete dobiti u INFO CENTRU:

Ul. Slobode 13A
81000 Podgorica
Tel: +382 20 404 404
Fax: +382 20 404 401

SUŠA „PODIGLA“ NABAVNU CIJENU ENERGIJE

Za sada nema potrebe za dodatnom nabavkom: Momir Grbović

Od početka godine, pa do 10. septembra, crnogorske elektrane proizvele su 1687 GWh električne, 96 odsto planiranih količina.

Rukovodilac Sektora za upravljanje proizvodnjom i trgovinom el. energije **Momir**

Grbović navodi da je, zbog loših hidroloških prilika, proizvodnja u HE „Perućica“ 20 odsto ispod plana, dok je zahvaljujući dobro odrađenom remontu i izuzetnoj pogonskoj spremnosti TE „Pljevlja“ u tom periodu proizvela 13 odsto više od planiranih količina električne energije.

Nakon remonta, pljevaljska Termoelektrana je imala dva kratka prekida u radu. Za to vrijeme, veći dio energije, tzv. „zamjenske“, po osnovu ugovora se nabavljao od EPS – a. Manje količine nabavljene su na tržištu, i to, za band između 55 i 65 €/MWh, dok se, u avgustu, „peak“ energija plaćala 65 -70 €/MWh. Razlog tako visokih cijena u prvom redu je velika potražnja na regionalnom tržištu, istakao je Grbović.

Cijene električne energije i dalje su visoke i, trenutno, megavatsat električne energije

nabavlja se od 50- 60 € za band energiju, odnosno potrebno je izdvojiti između 60-70 € za MWh tzv. peak energije.

Izvjescu stabilizaciju na tržištu u odnosu na avgust uslovlja je manja potrošnja energije u regionu, kaže Grbović.

Podsjetimo, dnevna potrošnja KAP – a sa avgustovskih 3,12 smanjena je na 2,88 GWh, dok je potrošnja Željezare na nivou avgustovske do 0,048 GWh. Trenutna ukupna dnevna potrošnja od 9,5 GWh je za 2,5 GWh manja od maksimalne dnevne potrošnje u avgustu.

- Za sada ne vidimo potrebu za većom, dodatnom nabavkom električne energije za naredni period, naročito ukoliko se potrošnja KAP – a smanji na 84 MWh, zaključio je Momir Grbović.

O.Vulanović

HOĆE LI BALKAN IMATI DOVOLJNO ELEKTRIČNE ENERGIJE? SUŠA REGIONALNI PROBLEM

Analitičari su složni u procjeni da će se zemlje Balkana suočiti sa potencijalno ozbiljnim problemom u obezbjeđivanju dovoljno energije za sezonu grijanja, ukoliko izostanu velike padavine u četvrtom kvartalu godine.

Jugoistočna Evropa se suočava sa novom krizom u snabdijevanju električnom energijom, koja je rezultat gotovo dvogodišnjeg sušnog perioda, piše **Platts**. Ljetnji porast potrošnje trenutno se uspješno pokriva uvozom energije iz pravca Slovenije, Mađarske i manjim dijelom Bugarske.

Ipak, ukoliko se suše nastave rasti brige da bi se usljed niskog vodostaja rijeka i akumulacija region na jesen i zimu mogao suočiti sa ozbiljnim problemima u redovnom snabdijevanju električnom energijom. Trgovci ukazuju da će nastavak suše neminovno rezultirati rastom cijena električne energije na regionalnom, međunarodnom tržištu, što će dodatno opteretiti državne elektroprivrede koje moraju da uvoze nedostajuće količine energije. Koliko je ozbiljna situacija postalo je jasno prošle nedjelje kada se rumunska **Hidroelectrica**, inače jedan od najvećih regionalnih izvoznika energije, usljed niskog vodostaja u akumulacijama pozvala na višu silu i otkazala sve ugovorene prodaje namijenjene izvozu. Balkan dodatno opterećuje rekordno nizak vodostaj Dunava, a i ostali veći vodotoci u regionu se suočavaju sa veoma negativnim hidrološkim procjenama.

U međuvremenu, u Albaniji je ČEZ (operater tamošnje distribucije) 6. avgusta potvrdio da je skoro učtvostručio uvoz električne energije na čitavih 350 gigavat-sati električne energije mjesečno, sa 100 gigavat sati uvezenih u julu. «Odluka o povećanju uvoza je potez koji su ČEZ i Albanska država preduzeli radi stabilizacije energetske situacije u zemlji», navodi se u saopštenju CEZ Šperndarje.

Sredinom jula Elektroprivreda Bosne i Hercegovine, takođe jedan od vodećih regionalnih izvoznika energije, saopštila je da je proizvodnja iz hidroelektrana u 2012. godini niža za čitavih 42 odsto od 3280 GWh koliko je bilo u planu.

«U prvoj polovini godine, proizvodnja hidroelektrana je pokrila svega 18 odsto ukupne proizvodnje», saopštilo je 18. jula **Mirsad Šabanović**,

šef snabdevanja i trgovine EPBiH. Njegov kolega **Elvedin Grabovica**, generalni direktor EPBiH saopštio je da se sada očekuje da će ukupna proizvodnja EPBiH u 2012. biti 20 odsto niža od one u 2011, dijelom zbog remonta postrojenja od 215 megavata u termoelektrani Tuzla, a najviše zbog produženog sušnog perioda. Bosna i Hercegovina je jedini izvoznik električne energije na zapadnom Balkanu, a čak 40 odsto energije proizvodi u hidroelektranama.

Trgovci električnom energijom ukazuju da su i pored obilatih sniježnih padavina početkom godine, neophodne vanredno velike padavine da bi se vodostaj u akumulacijama vratio na normalan nivo. «Ovo ljeto je u pogledu padavina čak nešto gore od ljeta 2011, posebno kad se uzme u obzir da su vodostaji u rezervoarima već bili na niskom nivou», kaže **Mladen Apostolović**, šef trgovine i portfolija u EFT Group.

„Dodatno opterećenje predstavljao je remont značajnog broja termoelektrani objekata u regionu, što je u drugom kvartalu godine rezultiralo većom proizvodnjom hidroenergetskih objekata i dodatnim praznjenjem akumulacija. Proizvodnja hidroelektrana u regionu je u šestomjesečnom periodu od oktobra 2011. do marta 2012. bila najniža u posljednjih 15 godina – proizvedeno je ukupno oko 11 teravat časova energije, što je čak 56 odsto ispod prosjeka», objašnjava Apostolović i ukazuje da je ovo prije svega regionalni problem jer Balkan proizvodi preko 25 odsto energije u hidroelektranama.

«Ukupna proizvodnja energije u prvih šest mjeseci ove godine u regionu je 16 odsto manja nego prošle godine, dok je u slučaju Bosne i Hercegovine manja za čitavih 50 odsto u odnosu na višegodišnji prosjek», objašnjava on.

Analitičari su složni u procjeni da će se zemlje Balkana suočiti sa potencijalno ozbiljnim problemom u obezbjeđivanju dovoljno energije za sezonu grijanja, ukoliko izostanu velike padavine u četvrtom kvartalu godine.

«Normalno snabdijevanje će u tom slučaju gotovo isključivo zavisi od pouzdanosti rada velikih termoelektrana u regionu. U svjetlu toga treba se na primjer osvrnuti na nedavno saopštenje **EPS** da je radi remonta van pogona čak 1200 megavata kapaciteta (TENT A5, TENT B1 i Kostolac B2), i da je planirano da se ovi blokovi vrate na mrežu u toku grijne sezone, tek krajem oktobra, početkom novembra. Zato sam siguran da će se regionalne elektroprivrede dobro pripremiti i pravovremeno obezbijediti dovoljne količine energije radi obezbjeđivanja sopstvenih sistema u slučaju potencijalno kritičnih situacija», zaključuje Apostolović.

Energetika.ba

najveći izbor sportske opreme u Crnoj Gori

POENTA JE U IZBORU!
100% HIT
SPORT VISION

BRAVERA
SPORT VISION

Podgorica-UI.Slobode 87
-UI.Hercegovačka 39
-UI.Hercegovačka 42
-Delta City
Nikšić -UI.Njegoševa 8

Bijelo Polje-UI.Slobode
Bijelo Polje-UI.Ž.Žižića
Bar -UI.V.Rolovića
Kotor -Trg od oružja
Berane -UI.M.Zečevića

Završen redovni godišnji remont HE „Perućica“

„STARA DAMA“ MAKSIMALNO SPREMNA

I pored nikad težih uslova za rad, po ekstremno visokim temperaturama koje su obilježile proteklo ljeto, redovni godišnji remont opreme i postrojenja HE „Perućica“, kao i dijela građevinskih objekata uspješno je završen. Kako bi se ublažile posljedice izuzetno sušne godine i veoma teške elektroenergetske situacije, kako u Crnoj Gori, tako i u regionu, rok za izvođenje remonta morao je biti skraćće, pa su ove godine postrojenja i objekti najstarije cnrogorske velike elektrane remonotovani u periodu od trinaestog do 31. avgusta.

Detalj iz Perućice za vrijeme remonta

Remont je, ove godien, prvi put izveden uz primjenu novog elektronskog vođenja poslova, što je donijelo dodatna angažovanja. Ipak, rezultat savremenijeg pristupa poslu olakšao je kontrolu troškova i stanja osnovnih sredstava, rezervnih djelova, zaliha materijala, pravljenja izvještaja...

-Većinu remontnih radova hidromašinske opreme, opreme za turbinsku regulaciju, pomoćne mašinske opreme, kao i remont dovodnog sistema cjevovoda i zatvaračnica uradio je inženjerski i operativni kadar HE „Perućica“. Oni su, i pored nesnosnih vrućina, uz veliko zalaganje i izuzetne radne sposobnosti, vrhunski obavili planirane poslove. Ako se tome dodaju i kvalitetno urađene pripreme, imamo razloga da budemo zadovoljni, istakao je šef Službe za mašinske radove, **dipl. maš. ing Dragomir Blagojević**. Šef Službe elektro poslova **dipl.el.ing Radovan Đukanović** skrenuo je pažnju na izuzetnu važnost saradnje među službama, kao osnovne pretpostavke za

blagovremeno i kvalitetno izvođenje radova.

-Uradili smo sve da agregate i postrojenja dovedemo u stanje maksimalne pogonske spremnosti. Nedostaje samo dugo očekivana kiša. Nadamo se da će uskoro pasti i popuniti akumulacije kako bi se zavrjele sve turbine HE „Perućica“, kaže Đukanović. Elektro poslovi, uglavnom, obavljani u sopstvenoj režiji - u junu remont zatvaračnica, dok su u julu završeni radovi na sabirničkim rastavljačima i opremi svih šest dalekovodnih polja, dok je jedan dio specijalističkih poslova, kao i do sada, povjeren je izvođačima sa strane.

Septembar je planiran za remonovanje postrojenja 220 kV i određena podešavanja i ispitivanja opreme koja se rade nakon puštanja svih agregata u pogon.

Zaposleni u Službi za građevinske i geološke radove nasuli su teren pored kanala i očistili dno od smeća i nanosa vode. Kad su u pitanju ugovoreni radovi, šef Službe **dipl. građ. ing. Marko Osmajić**, napominje da je zamijenjena oštećena betonska obloga kanala Zeta I, te da su očišćene taložnice. Osmajić, takođe, navodi i da je uklonjeno ras-

Vrhunski obavili planirane poslove
:Dragomir Blagojević

Poslovi uglavnom obavljani u sopstvenoj režiji:Radovan Đukanović

Milica Žižić

Nebojša Perunović

Radili smo na otvorenom, mjerili smo i do 60 stepeni u razvodnom postrojenju. Naši šefovi su svaki sekund rada dijelili sa nama.

tinje sa brana, kompenzacionog bazena i kanala.

-Urađeno je injektiranje u turbinskim jamama i sanacija uliva II na kanalu Opačica, kazao je Osmajić.

Nesvakidašnje vrućine i skraćen rok za izvođenje radova učinili su remont naporim, priča nam elektromehaničar **Milić Žižić**, radnik Službe za elektro radove. No, činjenica da HE „Perućica“ ima dobar majstorski i stručni kadar garantovala je da će sve teći po planu.

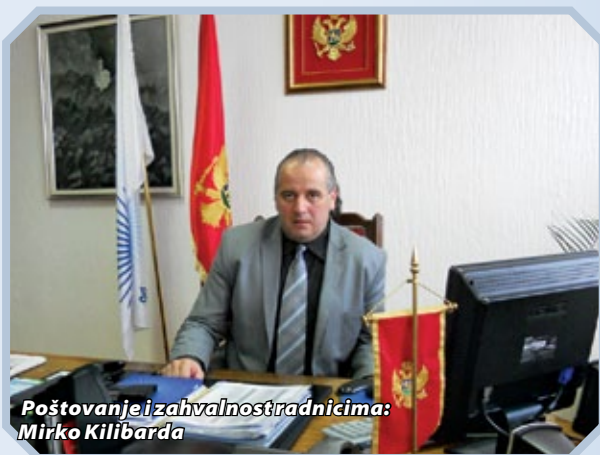
-Radili smo na otvorenom, mjerili smo i do 60 stepeni u razvodnom postrojenju. Naši šefovi su svaki sekund rada dijelili sa nama. Radovan Đukanović i **Dragan Barović**, koji je rukovodio remontom transformatora i prekidača, kao i rasklopne opreme, nijedan trenutak remonta nijesu proveli u kancelariji. Ta podrška nam je puno značila – ističe Milić. Ni u pogonu elektrane nije bilo lakše. Radilo se na turbinskim poklopcima, ležajevima, radnim kolima, ispitivan-

ju jama...Za sedam agregata i dva dodatna, kućna, trebalo je mnogo rada i velika izdržljivost, naglašava **Nebojša Perunović**, predradnik za zatvaračnice i dovodni sistem.

-Sunce koje je nemilosrdno peklo kroz stakla stvaralo je dodatni teret. Najvažnije je, ipak, da je sve završeno i da pogon radi, zaključuje Nebojša Perunović.

Olivera Vulcanović

VELIKO ANGAŽOVANJE ZAPOSLENIH

Poštovanje i zahvalnost radnicima:
Mirko Kilibarda

Za ovaj remont se može reći da je bio redovan, godišnji, uz dvije vanredne aktivnosti – čišćenje taložnica i ispitivanje stanja materijala u račvi trećeg cjevovoda, istakao je direktor HE „Perućica“ **dipl.građ.ing Mirko Kilibarda**. Čišćenje taložnica, s obzirom na stanje u kojima su se nalazile, bilo je i najzahtjevniji posao. Sa uspjehom ga je obavila kompanija „Akropolis“ Nikšić, dok Mašinski fakultet iz Podgorice nastavlja sa monitoringom račve trećeg cjevovoda koji, po planu, treba da se obavi prilikom rada elektrane.

-Okolnost da je remont trajao kraće nego inače podrazumijevala je značajniju angažovanost, kako zaposlenih, tako i izvođača radova izabranih za pojedine poslove. Inače, postupci javnih nabavki ove godine sprovedeni su veoma efikasno i na vrijeme. Zahvaljujući predanom radu i jednih i drugih, i po 12 sati dnevno, uspjeli smo da sve poslove, u obimu i kvalitetu, izvedemo kako je planirano. Podsjećam da su teški klimatski uslovi, temperatura koja je u mašinskoj sali dostizala 45 stepeni, a u razvodnom postrojenju, u pojedinim trenucima, prelazila i pede-

seti podiok, trajali tokom cijelog remonta. Zato želim da izrazim poštovanje i zahvalnost prema svima koji su sa uspjehom iznijeli teret ovogodišnjeg remonta, naglasio je Mirko Kilibarda.

SARADNJA SA SPORTSKIM RIBOLOVCIMA

Zbog pražnjenja sistema za potrebe remonta HE „Perućica“ koje je otpočelo 10. avgusta, EPCG je, u saradnji sa SRK Nikšić i poljoprivrednom inspekcijom, organizovala niz preventivnih aktivnosti na spasavanju ribljeg fonda. Naime, u vrijeme redovnog remonta hidroelektrane „Perućica“ dolazi do odliva manjih količina ribe iz hidroakumulacija, ali ne krivicom Elektroprivrede, već kao rezultat tehnološkog procesa pražnjenja akumulacija koji se, nažalost, ne može izbjeći. Kao i svih prethodnih godina, EPCG je vodila računa da voda u jezeru Slano ne bude ispod biološkog minimuma i dosljedno poštovala sve principe vezane za biološki minimum.

Imajući u vidu da će se u kanalima i taložnici naći i određena količina ribe, Elektroprivreda je blagovremeno obavijestila Sportsko - ribolovni klub o svojim planovima. Na ovaj način sačuvana je velika količina ribe i uz pomoć specijalnih vozila transportovana do matične vode. Osim toga, naša kompanija je, uz pomoć stručnjaka sa Univerziteta Crne Gore, uradila studiju za izradu uređaja za sprječavanje prolaska ribe, tzv. baraže. Očekuje se da će poslovi otpočeti krajem septembra. Svjesna važnosti održavanja i obogaćenja ribljeg fonda u vještačkim akumulacijama Krupac, Slano i Vrtac, stvorenim prvenstveno za potrebe proizvodnje el. energije u HE „Perućica“, Elektroprivreda je, zajedno sa SRK Nikšić i Ministarstvom poljoprivrede, u maju porabila jezero Krupac sa 1.350 kg konzumne pastrmke i na taj način pokazala spremnost da doprinosi razvoju zajednice i očuvanju životne sredine.

VATRA „PRIJETILA“ ELEKTRANI

Početak septembra, nakon dvosatne borbe vatrogasci su uspjeli da lokalizuju požar koji je prijetio HE „Perućica“. U vrijeme izuzetno visokih temperatura i šumskih požara, vatra je bila i na Bogetićima, na koti T8, a postojala je opasnost i od njenog širenja. Srećom, akcija nikšićke Službe zaštite i spasavanja uspješno je završena pa vatra nije stigla do cijevi.

Kampanja "Budi i ti dio zlatnog tima" opravdala očekivanja

POVEĆAN BROJ REDOVNIH PLATIŠA

Za 40 odsto domaćinstava u Crnoj Gori avgustovska faktura za utrošenu električnu energiju umanjena je 10 odsto po osnovu redovnog izmirivanja obaveza. "Zlatni tim" Elektroprivrede Crne Gore trenutno broji 129 hiljada članova. Broj redovnih platiša u avgustu porastao je 10 odsto u odnosu na jul, odnosno 11 hiljada 222 potrošača priključilo se "Zlatnom timu" Elektroprivrede Crne Gore.

Oko 120 hiljada kupaca redovno izmiruju svoje fakture za utrošenu električnu energiju i na najdirektniji način doprinose stabilnosti elektroenergetskog sistema Crne Gore. Sa druge strane, oko 100 hiljada kupaca ima dug stariji od tri godine.

-Upravo zato, cilj kampanje "Budi i ti dio zlatnog tima" bio je da napravimo distinkciju između ove dvije grupe i nagradimo one koji redovnim izmirivanjem obaveza održavaju sistem EPCG. Kampanja je već prvog mjeseca dala pozitivne rezultate, jer se broj redovnih platiša uvećao u odnosu na prošli mjesec za cijelih 10 odsto - kaže direktor FC Snabdijevanje **Vladimir Bojičić**.

Popust će biti aktivan do 1. avgusta naredne godine, a aktiviranjem popusta od 10 odsto EPCG praktično poklanja svojim "zlatnim članovima" jedan račun na godišnjem nivou.

EPCG će i ubuduće nastojati da novim projektima stimuliše redovno plaćanje utrošene električne energije, naglašava Bojičić.

Aktiviranjem popusta od 10 odsto EPCG praktično poklanja svojim "zlatnim članovima" jedan račun na godišnjem nivou

EPCG će i ubuduće nastojati da novim projektima stimuliše redovno plaćanje: Vladimir Bojičić

BUDI DIO ZLATNOG TIMA

U Podgorici je pravo na umanjenoje avgustovske fakture za 10 odsto ostvarilo više od 32 hiljade domaćinstava. Redovnih platiša je tradicionalno najviše u primorskim opštinama, tako 61 odsto domaćinstava u Tivtu ostvarivanjem popusta neće osjetiti promjenu cijene električne energije koja je na snazi od 1. avgusta. Sve prednosti najnovije kampanje, kojom je EPCG odlučila da nagradi redovne platiše iz kategorije domaćinstva, iskoristilo je i 55 odsto domaćinstava u Herceg Novom i 49 odsto u Kotoru. Ukupan iznos koji je Elektroprivreda Crne Gore izdvojila za povoljnost od 10 odsto popusta na avgustovskoj fakturi iznosi 420 hiljada eura.

Inače, ukupan iznos koji je Elektroprivreda Crne Gore do sada izdvajala za akciju 5 odsto popusta kretao se oko million i 800 hiljada eura, na godišnjem nivou, dok će dodatnih 5 odsto EPCG godišnje koštati oko 4 miliona eura.

- Ovdje bih posebno htio da naglasim da sredstva rezervisana za finansiranje projekta stimulacije redovnog izmirivanja faktura za utrošenu električnu energiju ne ulaze u prihod koji odobrava Regulatorna agencija za energetiku, odnosno krajnji potrošači nisu opterećeni sa ovim iznosom kroz odobrenu cijenu električne energije - zaključuje Vladimir Bojičić.

Pripremio: M.Vuković

Sredstva rezervisana za finansiranje projekta stimulacije redovnog izmirivanja faktura za utrošenu električnu energiju ne ulaze u prihod koji odobrava Regulatorna agencija za energetiku, odnosno krajnji potrošači nisu opterećeni sa ovim iznosom kroz odobrenu cijenu električne energije

PREMAŠENA OČEKIVANJA

Brza i efikasna ugradnja brojila neophodan uslov za konsolidaciju i podešavanje parametara sistema. Precizni podaci o pripadnosti potrošača trafo reonu presudni za njegovo funkcionisanje. Jedna od mogućnosti novog sistema je i ograničavanje snage koja se angažuje iz distributivne mreže, što će uz sve druge neosporne prednosti imati pozitivni efekat na gubitke i naplatu potraživanja.

Velimir Strugar

Iako je instalacija sistema daljinskog mjerenja utrošene energije u distributivnom sistemu Crne Gore tehnički i organizaciono vrlo zahtjevan posao, ovaj razvojni projekat realizuje se planiranom dinamikom. To je izuzetno značajno, jer je brza i efikasna ugradnja brojila neophodan uslov za tehničku konsolidaciju sistema i podešavanje njegovih parametara.

Direktor Projekta, **mr Velimir Strugar**, kaže da je upravo zbog toga u prvoj fazi implementacije sistema akcenat stavljen na ugradnju novih brojila u kolektivne stambene objekte, gdje na jednom mjerno-priključnom ormaru ima više mjernih uređaja. Kako Plan implementacije nijednog trenutka ne bi došao u pitanje koordinacija realizacije ovih aktivnosti na terenu povjerena je operativnim sajt menadžerima u sva tri regiona (Sjever, Centar i Jug), u skladu sa aktuelnom organizacijom Projekta. U njihovoj nadležnosti je, pored stalne inspekcije instalacije brojila, i odabir konkretnih transformatorskih oblasti u kojima će biti inoviran sistem mjerenja.

-U toku realizacije Projekta otkrivene su i određene slabosti u radu Distribucije na terenu koje su direktno uticale na gubitke električne energije, odnosno na pravilno sagledavanje nivoa

gubitaka. Glavni problem predstavlja neprecizno mapiranje u nekim trafo reonima. Drugim riječima, radi se o pridruživanju potrošača transformatoru 10/0,4 kV sa kojeg se napaja. Taj problem se neminovno otklanja implementacijom ovog projekta, jer je u konfliktu sa tehničkim zahtjevima za funkcionisanje inoviranog sistema daljinskog mjerenja potrošnje, istakao je Strugar. Strugar je mišljenja da je tehnička informacija o pripadnosti potrošača trafo reonu presudna za funkcionisanje sistema daljinskog prikupljanja podataka o utrošenoj električnoj energiji. To je i pouzdana garancija da će onamo gdje je topologija mreže tačno utvrđena, svaki prekomjerni iznos gubitaka, registrovan u tom trafo reonu, distribucijama biti alarm gdje da traže problem. Stoga je neophodno da sve distribucije urede tehničku bazu podataka o potrošačima jer ovaj projekat, koji treba da unaprijedi i osavremeni sistem mjerenja utrošene energije, ne može sam po sebi smanjiti gubitke ukoliko ne bude podržan intenzivnim aktivnostima na održavanju i kontroli pristupa distributivnoj mreži.

-Elektroprivreda će, ipak, u dijelu distributivnog konzuma sa inoviranim sistemom mjerenja imati precizne podatke o nivou gubitaka na mreži, naglasio je Strugar i dodao da se često, nakon zamjene brojila, odmah smanje gubici u transformatorskoj oblasti, jer su stara bila neprecizna. Dešava se, takođe, da se nakon implementacije sistema detektuju tehničke i druge neregularnosti na mreži zbog čega je neophodna koordinisana aktivnost sa relevantnim službama Distribucije u cilju njihovog otklanjanja na terenu.

Kad je u pitanju povećanje efekta naplate računa od potrošača koji imaju nova brojila, evidentan je, prema informacijama Snabdijevanja, znatan porast broja onih koji nakon isključenja zbog neplaćanja ili izmiruju dugovanja ili potpisuju protokol o plaćanju u ratama. Iz toga proizlazi da je u tim trafo reonima naplata u svim kategorijama potrošnje znatno bolja nego ranije.

Strugar navodi još jednu mogućnost ovog tehničkog sistema - ograničavanje snage koja se angažuje iz distributivne mreže. Ovo zahtijeva brzu implementaciju kroz regulativu kojom će se odrediti neophodni tehnički minimum električne snage koju neuredni platiša može angažovati u ograničenom trajanju.

-Ugrađenih 40.000 brojila do 1. septembra podatak je koji obećava uspješnu finalizaciju projekta tako da možemo biti zadovoljni, s obzirom na prekid radova prošle zime, kao i na činjenicu da ovaj projekat EPCG realizuje uporedo sa projektom uvođenja novog biling sistema. Najvažnije je da smo potpuno posvećeni zaštiti interesa potrošača i apsolutno otvoreni za

svaku vrstu korektno komunikacije sa klijentima u cilju što efikasnije organizacije i uspješne finalizacije implementacije ovog razvojnog projekta, kazao je Strugar.

Strugar je naglasio da svi moramo biti spremni za otvaranje tržišta električne energije 2015. Godine te da je jedan od nezaobilaznih uslova za punu funkcionalnost otvorenog tržišta implementiran sistem mjerenja kakav upravo realizujemo u Crnoj Gori.

Biljana Mitrović

OSJETNO SMANJENI GUBICI

Na svih 325 transformatorskih reona na kojima su ugrađena pametna brojila evidentno je smanjenje gubitaka električne energije. Tako na primjer u trafo reonu KAT 1 u Podgorici, gubici su sa 22,22 odsto smanjeni na 4,07 odsto, a na trafo reonu Dubovica lux u Budvi sa 10,08 na 3,58 odsto. Radi se o trafo reonima u kojima je tzv. mapiranje potrošača apsolutno precizno. U toku je izrada elaborata o ukupnim efektima Projekta na smanjenju gubitaka koji će, uz elaborat o efektima u povećanju naplate, biti osnov za pokretanje procedura za proširenje projekta na još 100.000 brojila.

STABILNO I KVALITETNO

Snabdijevanje potrošača kvalitetnom električnom energijom u toku ljetnje turističke sezone je preduslov za dobru turističku ponudu, a taj preduslov su distribucije na primorju ispunile zahvaljujući svojim aktivnostima, a prije svega mobilnošću i efikasnošću ekipa.

Snabdijevanje primorskih gradova električnom energijom tokom protekle ljetnje turističke sezone bilo je stabilno i uredno, bez većih kvarova, i pored činjenice da je potrošnja električne energije, zbog ekstremno visokih temperatura, bila veća u odnosu na prošlu godinu, u prosjeku oko 10 odsto. Rekordna potrošnja je zabilježena 8. avgusta kada je potrošeno 8,3 hiljada megavat sati. Prošle godine potrošnja električne energije na dnevnom nivou nije prelazila sedam hiljada megavat sati, dok je ove godine trošeno i više od osam megavata dnevno.

-Ova turistička sezona na području Opštine Bar donijela je rekordne količine preuzete električne energije. Međutim, prethodno obavljene aktivnosti u smislu izgradnje, rekonstrukcije, revizije i remonta elektro energetske objekata naponskih nivoa 35kV, 10kV i 0,4kV, kao rezultat su imale rješavanje problema u napajanju potrošača, koji su identifikovani prethodnih sezona - istakao je direktor ED Bar **Saša Milovanović**.

I u Tivtu je ovog ljeta potrošeno više električne energije. Tako je u julu 2012.godine kupcima isporučena najveća količina električne energije u posljednjih 7 god. Moramo napomenuti i visoke temperature koja su znatno povećale opterećenje na mreži, ali i uslove rada elektroenergetske opreme, rekao je direktor ED Tivat **Miodrag Milić**.

Snabdijevanje električnom energijom i na teritoriji opštine Ulcinj, u toku ljetnje turističke sezone proteklo je bez većih poteškoća i kvarova.

-Najveću poteškoću smo imali u dijelu Briske Gore i Možure, za vrijeme velikog požara, gdje još mijenjamo izgorjele stubove, ističe **Bogdan Petrović** iz ED Ulcinj.

Direktor ED Herceg Novi, **Milorad Samardžić**, sa ponosom ističe da za 28 godina, koliko radi u ED Herceg Novi, nikada nije-

su imali sezonu sa manje problema i sa kvalitetnijom isporukom, od ovogodišnje. Imajući u vidu da će uskoro u rad biti puštena i nova trafo stanica "Baošići" iduće godine isporuka će biti još kvalitetnija na hercegnovskoj rivijeri, obećava Samardžić.

I na teritoriji opštine **Budva**, značajno je povećana količina preuzete električne energije i snaga, ali je snabdijevanje bilo uredno i kvalitetno.

Ako uporedimo jul 2011. kada smo preuzeli 24.438.298 kWh električne energije, sa istim mjesecom ove godine, bilježimo povećanje od 14,90% (28.081.721kWh). Slična situacija je bila i sa vršnom snagom. Prošle godine vrh je bio 57,5 MW, a ove godine 66MW(08.08.2012.g.), što predstavlja povećanje od 14,78%. I pored tog enormnog povećanja, stoji konstatacija da je sezona sa aspekta elektro snabdijevanja protekla bez problema odnosno uz konstataciju "da smo bili neprimjetni", a to je ustvari potvrda da je sve funkcionisalo kako treba, zadovoljno konstatuje direktor ED Budva, **Vojislav Vukadinović** i najavljuje puštanje u rad nove trafo stanice "Rozino", što će dodatno doprinijeti još kvalitetnijoj usluzi.

I **Predrag Bogetić**, direktor ED Kotor, kaže da su zadovoljni stabilnošću i kvalitetom napajanja kotorske rivijere za vrijeme sezone, posebno imajući u vidu veliku količinu preuzete električne energije, ali ističe da će puštanjem u rad nove trafo stanice "Škaljari" tokom jeseni usluga biti na još većem nivou.

Uskoro kreću pripreme za narednu turističku sezonu, kroz aktivnosti realizacije investicionih planova kao i kroz realizaciju planova održavanja elektro energetske objekata, tako da će usluga krajnjim kupcima u budućnosti biti na još većem nivou.

Počela primjena Zakona o taksama na električna brojila u primarnim objektima

U SEPTEMBRU POVEĆAN BROJ ZAHTJEVA

Od plaćanja takse na električna brojila u primarnim stambenim objektima u avgustu, prvom mjesecu primjene Zakona, oslobođeno više od 1500 kupaca električne energije. U septembru se očekuje da broj zahtjeva bude udvostručen. Kupci koji zahtjev predaju do 20-tog u mjesecu, ukoliko se potvrdi vjerodostojnost dokumenata, od plaćanja takse biće oslobođeni već na računu za tekući mjesec, dok oni koji ispunjavaju uslove, a zahtjev predaju nakon tog roka, taksu neće morati plaćati počev od prvog narednog obračunskog perioda. Korisnicima prava socijalne zaštite taksa se ne obračunava

Iako se očekivalo mnogo više zahtjeva nakon što je javnost posredstvom medija dobro upoznata sa načinom i rokovima za predaju prijave, Centru za odnose sa kupcima FC Snabdijevanje, zaključno sa 20-tim avgustom, ipak, obratilo se samo 1.616 građana da kao vlasnici primarnih stambenih objekata budu oslobođeni od mjesečnog plaćanja državne takse od jednog eura za električna brojila. Od tog broja, nakon potvrde vjerodostojnosti dokumentacije, plaćanja takse već na avgustovskom računu oslobođeno je 1520 građana. Najviše ih je bilo u Podgorici, 430.

U Centru za odnose sa kupcima FC Snabdijevanje navode da je, tokom prvog mjeseca primjene Zakona o taksama, odbijeno 96 zahtjeva, uglavnom, zbog nepotpune dokumentacije. Spisak tih kupaca objavljen je na Sajtu EPCG sa informacijom o tome koji im dokument nedostaje. Iz Centra su apelovali na građane da prilikom predaje potrebne dokumentacije na poledini kopije lične karte obavezno navedu e-mail adresu i kontakt telefon, kako bi u slučaju nepotpune dokumentacije, bili odmah obaviješteni o tome.

Inače, kupcima električne energije koji su odbijeni zbog nepotpune dokumentacije (nekopirane lične karte ili posljednjeg računa), kada ostvare to pravo biće retroaktivno vraćen svaki euro po osnovu naplate takse.

Shodno Uredbi Vlade Crne Gore o načinu ostvarivanja prava na oslobađanje od plaćanja takse na tarifno brojilo, osobama iz evidencije korisnika prava iz socijalne zaštite taksa se ne obračunava.

U Centru za odnose sa kupcima FC Snabdijevanje ističu da je od druge polovine avgusta primjetno veće interesovanje građana za predaju dokumentacije za oslobađanje od takse na primarno brojilo, pa se očekuje da do

kraja septembra bude predato između 2,5 i 3 hiljade novih zahtjeva.

Zakonom o taksama koji je stupio na snagu 7. jula ove godine, propisano je da se taj nametplaćaju kupci na brojilo u drugom, trećem ili više objekata koji se vode na njihovo ime.

Ukoliko kupac popuni obrazac Izjave o svojini na primarnom stambenom objektu ("IPO") i uz kopiju posljednjeg računa za utrošenu električnu energiju i kopiju lične karte, preda ga do 20-tog u mjesecu, takse će biti oslobođen za tekući obračunski period (mjesec u kojem je predao dokumentaciju). A, ako kopije potrebnih dokumenata preda nakon tog datuma, od plaćanja

takse biće oslobođen za prvi naredni obračunski period.

Podsjetimo, zahtjev za oslobađanje od takse, uz kopiju posljednjeg računa i kopiju lične karte, dostavlja se na adresu Elektroprivrede (FC Snabdijevanje-taksa, ul. Vuka Karadžića 2, Nikšić), ili u kutiju za prigovore u ekspozituri Snabdijevanja. Navedena dokumenta, skenirana, mogu se dostaviti i na e-mail adresu taksa@epcg.com. Obrazac izjave o svojini na primarnom objektu može se preuzeti sa sajta EPCG (www.epcg.com), kao i na šalterima lokalnog Snabdijevanja. Dodatne informacije kupcima su dostupne besplatnim pozivom na broj 19100 (08-20h).

R.E.

Centar za kontakt sa kupcima

sve informacije možete dobiti
BESPLATNO pozivom na broj

19100

PUNI NAPON U PRIJESTONICI

Rekonstrukcijom dalekovodne i niskonaponske mreže i izgradnjom nekoliko novih trafostanica uz redovno održavanje postojećih, osjetno poboljšano napajanje električnom energijom kupaca na području Prijestonice. Investicioni poduhvati smanjili procenat tehničkih gubitaka na mreži, a prethodna oštra zima potvrdila opravdanost ulaganja. Investicioni planovi i dalje ambiciozni.

Imamo kvalitetne, odgovorne i vrijedne radnike: Nikola Martinović

Stabilno funkcionisanje distributivne mreže u Cetinju rezultat je velikih ulaganja tokom posljednjih nekoliko godina tokom kojih su rekonstruisani dalekovodi i niskonaponska mreža na području Katunske i Riječke nahije i u gradu sa širom okolinom. Zamijenjen je veliki broj dotrajalih stubova, ugrađeno mnoštvo ovjesnog materijala i opreme i rekonstruisane trafostanice raznih naponskih nivoa. Sve je rađeno sa ciljem da se cetinjski elektrodistributeri u narednom periodu, umjesto kvarovima, potpuno posvete održavanju mreže i objekata.

Tehnički direktor ED Cetinje, **Nikola Martinović**, ističe da je dosta urađeno i na investicionom planu.

-TS "Humci", koja je od izuzetnog značaja za Cetinje i EPCG, jer je njenim uključenjem prevaziđen dugogodišnji problem napajanja potrošača srednjeg i donjeg dijela Cetinja, izgrađena je i puštena u pogon za rekordnih šest mjeseci. Izgradnjom još pet trafostanica 10/0,4 kV mreža je rasterećena, a potrošačima pruženo kvalitetno napajanje električnom energijom, podsjeća Martinović.

Martinović najavljuje i skori završetak još jednog kapitalnog objekta - dalekovoda Cetinje-Podgor, koji će obezbijediti još pouzdanije i kvalitetnije napajanje kupaca na području Riječke nahije i Podgora. Sigurnije će se napajati postrojenja cetinjskog i budvanskog Vodovoda smještena u Podgoru.

-Početkom ljeta završena je i tehnički primljena dionica od Podgora do Ljubotinja, a trenutno se radi preostali dio dalekovoda do Cetinja, kazao je Martinović.

Rezultat dobro organizovanih i pravovremeno realizovanih poslova je znatno manji broj kvarova, pa priznanje cetinjskim distributerima često stiže i od građana koji svoje zadovoljstvo kontinuiranim i kvalitetnim snabdijevanjem ne zaboravljaju da istaknu u svakoj prilici.

-Smanjili smo tehničke gubitke, a manja je i potreba za prekovremenim radom. To najbolje ilustruje podatak da su naši potrošači zimus, u vrijeme velikih i dugotrajnih sniježnih padavina i neprohodnih puteva, bili redovno snabdjeveni, pa čak i Katunska i Riječka nahija i Lovćen, istakao je Martinović.

Za to se pobrinula mala, ali odabrana ekipa elektromontera koji su uvijek spremni da u bilo koje doba dana i u svim vremenskim uslovima odmah reaguju, ne gledajući na težinu terena i ne plašeći se napora kojima će biti izloženi.

Dobra okolnost je što imamo kvalitetne, odgovorne i vrijedne radnike, ne zaboravlja da istakne na kraju tehnički direktor ED Cetinje Nikola Martinović.

Biljana Mitrović

IMPERATIV ZADOVOLJAN KUPAC

Na teško pristupačnom terenu od oko 910 km² sa oko 900 km nadzemnih i blizu 100 km podzemnih vodova, kao i 203 trafostanice različitih naponskih nivoa, nije lako zarađivati monterski hljeb, posebno tokom olujnog nevremena koje je na području cetinjske opštine zimi bude često.

Potvrđuju to i riječi iskusnog **Momčila Strugara**, koji nastavljaajući porodičnu tradiciju, kao monter u ED Cetinje radi blizu dvije decenije. Tu su mu radili i otac i djed, a nada se da će i sin.

Najteži dio posla je, kaže Momčilo, odlazak na teren po nevremenu, jer nema čekanja dok se ono smiri, a u slučaju kvara na bilo kom objektu uvijek se mora odmah reagovati. No, kolegijalnost i požrtvovanost su glavne vrline našeg kolektiva. Usklađujemo međusobne aktivnosti, čuvamo se, vodimo računa o svakom detalju. Ne brojimo radne sate, jer smo svjesni da je imperativ kontinuirano i kvalitetno snabdijevanje svakog našeg kupca, naglašava Strugar.

Njemu, međutim, obaveze ne padaju teško iako se pokriva ogroman prostor i ima dosta posla. Pored hitnih intervencija tu je i izmještanje mjernih mjesta, zamjena brojila, ugradnja mjernih garnitura. . .

- Volim to što radim, volim Distribuciju kao svoju kuću. Valjda mi je u genima, zaključuje Momčilo.

Nenad Ražnatović sa kolegom **Čedomirom Lopičićem** održava 410 km dalekovoda i 54 trafostanice na području Riječke nahije, od Cetinja do Žabljaka Crnojevića

- Iako je područje na kojem djelujemo dosta veliko, a konfiguracija terena teška, stižemo sve, no i nas „stižu“ godine. Monsterski posao zahtijeva koncentraciju, brzinu i spretnost, a to je rezervisano za mlađe. Stoga je sve teže, ali priteknu u pomoć kolege. Međusobno se pomažemo, dugo smo zajedno - priča nam Nenad.

Nenad Ražnatović

Momčilo Strugar

Početkom septembra požari su ugrozili dalekovode na „njihovom“ terenu, pa iako su ulagali ogroman napor, nijesu uspjeli da spriječe da vatra zahvati veliki broj stubova na vrlo nepristupačnom području. Valja ih zamijeniti, a taj posao ovdje nije nimalo lak. Mehanizacijom se uglavnom ne može prići, sve se mora ručno.

Vatrena stihija je ostavila pustoš i sa druge strane, u Lastvi Čevskoj, **Miodrag Mudreša, Danilo Crvenica i Andrija Tomanović** na terenu su danonoćno mijenjali stubove da bi osposobili dalekovod. Tu su požari česti, a teren težak. I prošle godine na tom području izgorjelo je preko 120 stubova. Njih trojica, inače, sa puno odgovornosti brinu o dijelu konzuma na kojem ima više od pet hiljada stubova.

www.epcg.com

REZULTATI ZA PONOS

*Izuzetno zalaganje svih zaposlenih:
Mirjana Medenica*

*Dvije ipo decenije našalteru
pljevaljskog Snabdijevanja:
Vladeta Kankaraš*

*Uz dobru volju i kolegijalnost sve
stižemo: Miladin Terzić*

Uposjeti kolegama iz pljevaljskog Snabdijevanja bili smo u „jeku“ godišnjih odmora, što se po kvalitetu usluge koju pružaju kupcima nije moglo primjetiti.

Ekipu OJ Snabdijevanje Pljevlja čini šest zaposlenih koji uspješno opslužuju preko 16,5 hiljada klijenata u gradu pod Golubinjom.

- Uspjeli smo stvoriti svojevrsnu „kulturu plaćanja računa“ kod stanovništva ovdje u Pljevljima. Zbog toga su i rezultati u naplati relativno dobri, uvijek među najboljima u Crnoj Gori. Kao primjer navela bih da je naplata u ljetnjim mjesecima iznosila oko 92 odsto, ističe šef Snabdijevanja u Pljevljima **Mirjana Medenica**.

Dobri rezultati, kaže Medenica, nijesu plod slučaja, već izuzetnog zalaganja svih zaposlenih, koji znaju svoj posao, odgovorni su i po potrebi ostaju da završe zadatke poslije radnog vremena i vikendom.

- Pored redovnih aktivnosti u kontinuitetu traje i akcija naplate potraživanja na rate, a nedavno

Uspjeli smo stvoriti svojevrsnu „kulturu plaćanja računa“ kod stanovništva ovdje u Pljevljima. Zbog toga su i rezultati u naplati relativno dobri, uvijek među najboljima u Crnoj Gori.

smo počeli i akciju na terenu koju sprovode fild agenti. Zbog razuđenog terena i velikog broja udaljenih potrošača posao fild agenata je zaista obiman, ali očekujemo pozitivne rezultate od te akcije, navodi Medenica.

Vladeta Kankaraš, koji gotovo 26 godina radi na šalteru pljevaljskog Snabdijevanja, kaže da su Pljevljaci kao klijenti „uglavnom fini“, te da su rijetki oni koji dođu na šalter „da provociraju i iskale svoj bijes“.

- Trudimo se da svima izađemo u susret. U danima kada se primaju plate ili penzije ovdje je gužva, a mi gledamo da se što bolje organizujemo i sve koji dođu što prije uslužimo. Tada na vidjelo izlazi naša kolegijalnost i svi radimo kao jedan, kaže Vladeta.

Njegov kolega **Miladin Terzić** ističe da se „uz dobru volju i kolegijalnost sve stiže“. Miladin je u EPCG 19 godina, a radio je u obračunskoj službi i u arhivi Snabdijevanja u Pljevljima. Trenutno je angažovan i kao fild agent.

- Poslovi na opomenama prilično su teški i iziskuju puno strpljenja i fleksibilnosti. Ipak, većina dužnika prihvati da potpiše ugovor o izmirenju duga u ratama, što je i naš glavni cilj. Posla ima dosta, a posebno nam je naporno odraditi terene i stići do udaljenih mjesta naše opštine, kaže Miladin.

Svi naši sagovornici slažu se u jednom, a to je da žele da i ubuduće rade kao i do sada, kao složna ekipa koja može ispuniti sve zadatke koji im se povjere.

M. Vuković/B.Mitrović

Zoran Grbović, šef malih hidroelektrana u sastavu HE „Perućica“

ISPLATIVO JE ULAGATI U MALE ELEKTRANE

Među obnovljivim izvorima energije značajno mjesto pripada malim hidroelektranama. Snage do 10 megavata, sa izgradnjom koja ne zahtijeva pregrađivanje vodotoka, one spadaju u ekološki čiste izvore energije. U Crnoj Gori postoji veliki broj lokacija za njihovu potencijalnu gradnju. O stanju postojećih i perspektivi ovih objekata razgovarali smo sa dipl. el. ing. Zoranom Grbovićem.

Zadovoljan učinkom svih posada u malim elektranama: Zoran Grbović

U Crnoj Gori ima sedam malih elektrana, od kojih su pet u vlasništvu EPCG. Kolikaje instalisana snaga ovih objekata i sa kojim procentom učestvuju u ukupnoj godišnjoj proizvodnji EES Crne Gore?

Prema odredbama Zakona o energetici, u Crnoj Gori se malim hidroelektranama smatraju objekti koji imaju instalisanu snagu do 10 MW. Instalisana snaga postojećih 7 malih hidroelektrana iznosi 8,92 MW, uz prosječnu godišnju proizvodnju od 21,4 GWh. Ukupna instalisana snaga crnogorskog elektroenergetskog sistema iznosi 868 MW, a udio malih hidroelektrana u snazi proizvodnih jedinica iznosi svega 1,1 odsto. U ukupnoj godišnjoj proizvodnji EES Crne Gore, prema prosječnom ostvarenim vrijednostima, učestvuju sa 0,9 odsto.

Isplati li se ulagati u unapređenje postojećih malih proizvodnih objekata?

Izuzetno je isplativo ulagati, kako u postojeće, tako i u nove male hidroelektrane. Kod nas postoji veliki broj pogodnih lokacija za njihovu izgradnju, a cijena energije proizvedene u malim elektranama, prema Zakonu o energetici, znatno je veća od one iz velikih. Osim toga, tu je i trend stalnog rasta cijene električne energije.

Potreba za uvozom el. energije je sve veća u Crnoj Gori što ukazuje na značaj MHE. Koje su njihove prednosti u odnosu na velike hidroelektrane?

Svjetski energetski trend nalaže sve veće korišćenje obnovljivih izvora energije. Smatra se da male elektrane nemaju nikakav štetan uticaj na okolinu, za razliku od velikih.

U Crnoj Gori je, na nivou studija i idejnih rješenja, proučavan veliki broj mogućih lokacija za gradnju malih elektrana. Koliki je tehnički potencijal ovih elektrana?

Prema rezultatima podloga za izradu Strategije malih hidroelektrana u Crnoj Gori identifikovano je 70 mogućih lokacija za njihovu izgradnju. Ukupna instalisana snaga ovih elektrana iznosi 231 MW, a očekivana godišnja proizvodnja 644 GWh. Nije realno očekivati da će na svim identifikovanim lokacijama biti izgrađene nove male hidroelektrane. Postoje razna ograničenja

u pogledu zaštite životne okoline, a tu je i pitanje ekonomske isplativosti. Ipak, postoje izgledi za izgradnju elektrana na većem broju predviđenih lokacija, što bi trebalo značajno da utiče na smanjenje deficita električne energije u Crnoj Gori.

U kakvom tehničkom stanju se nalaze MHE, s obzirom na njihov proizvodni staž? Najstarija, Podgor, podignuta je daleke 1939. godine

Većina malih hidroelektrana u Crnoj Gori u pogonu je preko 30 godina. Više od polovine ovih objekata starije je od pola vijeka. Kada se uzme u obzir ovaj podatak i činjenica da već dugi niz godina nije bilo nikakvih kapitalnih ulaganja, jasno je da je stanje opreme vaoma loše. Potrebno je preduzeti određene mjere da se ta oprema revitalizuje i dovede u funkcionalno stanje.

Zbog čega je „Lijeva Rijeka“, najmlađa među MHE, puštena u probni rad 1991. godine, imala veliku pauzu u radu?

MHE „Lijeva Rijeka“ je najmanja i ujedno „najmlađa“ mala hidroelektrana. Izgrađena je 1991. godine, ali već sljedeće godine, nakon velike poplave, uslijedio je zastoj u radu zbog oštećenja na opremi. Poslije pauze od dvije decenije, elektrana je puštena u rad početkom 2012. god. Tome je prethodio kvalitetno obavljen remont kompletnog postrojenja za koji je zaslužna ekipa iz HE „Perućica“ koju su pored mene činili i Ranko Vukotić, Miloš Radulović, Andrija Šćekić, Dragan Krivokapić i Nebojša Perunović. Inače, ova ekipa je stalno angažovana na izvođenju svih potrebnih radova i intervencija na postrojenjima malih hidroelektrana. Osim toga, za uspješno puštanje elektrane u rad bilo je neophodno da radnici FC Distribucija intervišu na transformatoru na koji je elektrana priključena. Ovo je, takođe, sa uspjehom završeno za vrijeme trajanja remonta. Nakon toga, trebalo je samo sačekati padavine i neophodan dotok vode.

Kako ste zadovoljni održavanjem malih elektrana i radnim učinkom njihovih posada? Kolektiv MHE Rijeka Mušovića svojevremeno je odlikovan Ordenom rada sa zlatnim vijencem. Jesu li zaposleni u MHE i danas na visini zadatka?

Izuzetno sam zadovoljan saradnjom, angažovanjem i radnim učinkom svih posada u malim elektranama. Ovo se posebno odnosi na posadu u MHE „Rijeka Mušovića“. Svi posjetioци koji dođu u obilazak ove elektrane puni su hvale za njen besprekoran izgled, čistoću i pouzdan rad.

U Crnoj Gori je, na nivou studija i idejnih rješenja, proučavan veliki broj mogućih lokacija za gradnju malih elektrana. Koliki je tehnički potencijal ovih elektrana?

Prema rezultatima podloga za izradu Strategije malih hidroelektrana u Crnoj Gori identifikovano je 70 mogućih lokacija za njihovu izgradnju. Ukupna instalisana snaga ovih elektrana iznosi 231 MW, a očekivana godišnja proizvodnja 644 GWh. Nije realno očekivati da će na svim identifikovanim lokacijama biti izgrađene nove male hidroelektrane. Postoje razna ograničenja u pogledu zaštite životne okoline, a tu je i pitanje ekonomske isplativosti. Ipak, postoje izgledi za izgradnju elektrana na većem broju predviđenih lokacija, što bi trebalo značajno da utiče na smanjenje deficita električne energije u Crnoj Gori.

Olivera Vulanović

SVAKI RAČUN SE MORA PLATITI

Paralelno sa uvođenjem realnih cijena treba uvesti socijalni model za sva domaćinstva koja ne mogu plaćati troškove energije. Treba se rukovoditi načelima da je energija civilizacijska potreba koju svako domaćinstvo treba imati u određenoj količini, da je potrebna solidarnost u rješavanju svakog socijalnog slučaja te da država, lokalna zajednica i energetske kompanije imaju interesa pronaći optimalni socijalni model.

Kako biste ocijenili trenutno stanje u energetskom sektoru regiona? Očigledno je da uvozna zavisnost zemalja na jugoistoku Evrope sve više dolazi do izražaja.

U zemljama regije paralelno se događaju pozitivni i negativni procesi. Pozitivni su vezani za zakonodavno uređenje sistema, najavu projekata obnovljivih izvora, prve aktivnosti vezane uz energetska efikasnost, a negativni (od koji su najbitniji) nedostatak ulaganja u energetske objekte i presnažan uticaj politike na cijenu energije. Trenutno veći uticaj imaju negativni procesi, pa je i ukupni rezultat negativan.

Kako pokrenuti investicije i koji je model, po Vama, najpodesniji za ulaganja: nezavisno, na bazi koncesija ili privatno-javno partnerstvo sa državnim energetskim kompanijama?

Bilo bi suviše jednostavno kada bi se problem mogao riješiti izborom jednog modela. To nije moguće pa treba biti otvoren prema svim oblicima saradnje. Bitno je na nivou svake zemlje raščlaniti šta je od strateškog interesa, a šta može biti tržišna djelatnost. Nije dobro kada se državna neefikasnost liječi privatizacijom i u onim segmentima gdje je nužno da ostane u vlasništvu države. Projekti vezani za vodu te regulisane djelatnosti u posebnom su statusu u odnosu na ostale projekte i djelatnosti.

U kojoj mjeri će se obaveza obezbjeđenja odgovarajućeg procenta energije iz obnovljivih izvora i podsticajne mjere u tom pravcu odraziti na cijenu električne energije koja se isporučuje krajnjem kupcu?

Povećano korišćenje obnovljivih izvora energije povećava cijenu energije kod krajnjeg kupca. Sadašnji model uključivanja obnovljivih izvora energije putem povlašćene tarife i pozicije na tržištu energije je dugoročno neodrživ, ali u ovom trenutku jedini koji donosi rezultate. Za svaku zemlju je važno da utvrdi je li to samo trošak ili generator razvoja industrije i usluga. Ako je samo trošak, onda je to prevelik teret. Za očekivati je da će se u budućnosti utvrditi realna cijena zaštite okoline i očuvanja klime, preko cijene CO₂, pa će to uticati na jedinstveno tržište energije. Naravno, to će se događati na višem nivou cijena od današnjih.

Šta zemljama regiona, zapravo, znači udruživanje u Energetsku zajednicu Jugoistočne Evrope i dali je realno očekivati da se do 2015. godine stvore neophodne pretpostavke za otvaranje konkurentskog tržišta u ovom regionu, s obzirom da su cijene električne energije trenutno znatno ispod tržišnih?

Energetska zajednica je pozitivan projekat, ali kao i svaki projekat ima svoja ograničenja. Vjerujem da je ona doprinijela harmonizaciji zakonodavstva, međusobnoj komunikaciji i sagledavanju zajedničkih problema, ali ona ne može rješavati probleme pojedinih zemalja. Ocjena je pozitivna i tržište će se otvoriti. Hoće li to biti do 2015. ili nešto kasnije, nije tako bitno. Važnije je da se u svakoj zemlji regiona događa pozitivan proces ozdravljenja energetike.

-Kako će se deregulisano tržište odraziti na položaj krajnjeg kupca?

Otvoreno tržište će ojačati poziciju kupca, njegovu pravnu sigurnost i zaštitu. Te mu otvara mogućnost izbora. U svim zemljama

u kojima je cijena energije ili električne energije pod snažnim uticajem politike, doći će do povećanja cijene. To je nešto što je neizbježno, jer je energija realna ekonomska djelatnost i svaki pokušaj da se energija tretira kao socijalna kategorija nikome nije donio koristi.

-Kako "pomiriti" interese energetskih kompanija, odnosno snabdjevača električne energije sa interesima kupaca u dijelu formiranja cijena električne energije, odnosno kada će električna energija konačno biti shvaćena kao roba, a energetski sektor kao realni sektor?

Ponekad pomislim da je to politički izmišljen problem kako bi se njime moglo manipulirati. Paralelno sa uvođenjem realnih cijena treba uvesti socijalni model za sva domaćinstva koja ne mogu plaćati troškove energije. Treba se rukovoditi načelima da je energija civilizacijska potreba koju svako domaćinstvo treba imati u određenoj količini, da je potrebna solidarnost u rješavanju svakog socijalnog slučaja te da država, lokalna zajednica i energetske kompanije imaju interesa pronaći optimalni socijalni model. Svaki račun se mora platiti – to je osnovno načelo funkcioniranja ekonomskog sistema.

-Šta će regionu donijeti najavljena i sasvim izvjesna izgradnja podmorskog kabla između Crne Gore i Italije?

Donijet će veće tržište, ali i povećanje cijena jer je Italija veliki kupac energije.

-Svjedoci smo da su u uslovima energetskog deficita, kakav trenutno imamo, mjere energetske efikasnosti izuzetno važne. Šta preduzeti kako bi se električna energija racionalnije koristila? U Hrvatskoj su, koliko mi je poznato, već preduzeti konkretni potezi u tom pravcu.

Sva naša istraživanja u Institutu pokazuju da je energetska efikasnost prvi prioritet, pa i ispred korišćenja obnovljivih izvora. Mislim da bi vlade svih zemalja regiona trebale to staviti u svoje prioritete i međusobno saradivati u kreiranju programa i njihovoj realizaciji.

Mitar Vučković

SLOVENIJA

SLOVENCIMA ŽELE NOVE HIDRO-ELEKTRANE NA BALKANU

Holding slovenske elektrane (HSE) prioritet svog razvoja vidi u gradnji novih hidroelektrana, ravnoteži između termo i hidroizvora električne energije te u investicijama na Balkanu, prenose slovenske Finance.

Direktor termoelektrane i toplane Ljubljana Blaž Košorok, koji u novembru preuzima položaj generalnog direktora HSE, u razgovoru za Finance otkrio je svoju viziju razvoja jednog od dva stupa slovenske energetike. Ljetne suše su dokazale potrebu za diverzifikacijom resursa, i da Sloveniji neophodno trebaju i termoelektrane.

Ipak prioritet za HSE ostaje gradnja hidroelektrana. „Stalno govorimo, kako dobro poznajemo Balkan. No nije nam uspelo još ni na jednom projektu. Nije nužno da bi HSE sam nastupao na tim tržištima, nemam ništa protiv nastupa u nekakvom konzorciju ili s nekim stranim partnerima.“ rekao je Košorok opisujući svoju viziju aktivnijeg nastupa u jugoistočnoj Evropi, prenosi **Business.hr**.

ALBANIJA

PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE PALA U PRVOM POLUGOĐU

Albanija je u prvom polugođu ove godine proizvela manje, a uvezla više električne energije u odnosu sa istim periodom prošle godine. To su zvanični rezultati objavljeni od strane Instituta za statistiku (INSTAT). Prema podacima INSTAT-a, količina uvezene energije čini 44.9% ukupne energije a izveštava se i o povećanju gubitaka u mreži.

Električna energija proizvedena iz svih izvora u prvom delu ove godine je pala za 4% u odnosu na isti period prošle godine. Ukupna proizvodnja električne energije u Albaniji je pala za 16.4% u poređenju sa istim periodom prošle godine. (Izvor: **EnergyObserver/Ekonomia**).

BUGARSKA

NOVI REAKTOR U NE KOZLODUJ PROIZVODIĆE SAMO STRUJU ZA IZVOZ

Peti i šesti reaktor NE Kozloduj zadovoljavaju potrebe Bugarske. Instalirano je preko 9 hiljada MW snage, a tokom zime koristi se nešto manje od preko 7 hiljada MW. Bugarska trenutno nema potrebe za novim kapacitetima, ali u budućnosti Balkanu će biti potrebno 1.500 MW novih mogućnosti. Ona zemlja koja će instalirati te mogućnosti ona će diktirati energetiku u regionu. Iz tih razloga je nužno da izgradimo sedmi blok u NE Kozloduj – ovim rečima je argumentovao cilj izgradnje novog reaktora izvršni direktor atomske centrale Valentin Nikolov.

U intervjuu za Novu televiziju Nikolov je istakao da ako je reaktor gotov on će biti kupljen i kupiće se turbine od drugog proizvođača i do 2022. godine Bugarska će imati nov sedmi reaktor.

Na pitanje da li će Bugarska plaćati skupu električnu energiju sa uvođenjem sedmog reaktora u eksploataciju, Nikolov je rekao da će se struja iz sedmog reaktora prodavati na slobodnom tržištu i nema potrebe da struja bude kupovana za prodaju na regulisanom tržištu. Regulirano tržište se formira od cene energije koju daje regulator – istakao je Nikolov. Na pitanje zašto Bugarska ne gradi Belene, direktor atomske centrale je odgovorio da ona nema povoljne finansijske rezultate i nema investitora. Dodao je da sa indeksacijom inflacije taj projekat košta preko 10 milijardi eura.

EU OD 1. SEPTEMBRA BEZ PROIZVODNJE KLASIČNIH SIJALICA

Od 1. septembra se u Evropskoj uniji ne smiju proizvoditi klasične sijalice, tako da će ih biti samo dok se rasprodaju postojeće zalihe. Za osvetljavanje se preporučuju tzv. štedne sijalice, od kojih je LED-rasvjeta najkvalitetnija. Zabranom proizvodnje klasičnih sijalica EU želi da smanji potrošnju električne energije za jedan odsto. S jedne strane veća energetska učinkovitost i finansijske uštede nisu upitne, ali s druge - visok udio žive u novim sijalicama predstavljaju dodatnu opasnost je po ljudsko zdravlje.

hrt.hr

FAZORSKA MJERENJA KAO PREDUSLOV ZA USPOSTAVLJANJE NAPREDNE MJERNE INFRASTRUKTURE

Autori: Mr Zoran Miljanić, Prof. dr Igor Đurović, Prof. dr Ilija Vujošević
(Univerzitet Crne Gore - Elektrotehnički fakultet Podgorica)

Uvod

Osnovna uloga elektroenergetskih sistema (EES) je da obezbijede dovoljno, sigurno, kvalitetno i ekonomično snabdijevanje potrošača električnom energijom. Potreban uslov da bi se to ostvarilo je da sistem raspolaže sa odgovarajućim proizvodnim, prenosnim i distributivnim kapacitetima. Način njihove eksploatacije definiše uspješnu realizaciju osnovne funkcije EES. Eksploatacija EES se često definiše kao skup upravljačkih akcija preduzetih u cilju zadovoljenja potreba potrošača, uz uslov da se obezbijede sigurnost pogona izvora i mreže, pouzdanost napajanja potrošača kvalitetnom električnom energijom i najmanji troškovi poslovanja.

Posebno izazovne su one funkcije eksploatacije koje se tiču upravljanja u realnom vremenu, jer je vrijeme odlučivanja i reaganja vrlo kratko usljed izražene dinamike rada EES. Kako bi se osiguralo uspješno upravljanje u realnom vremenu angažuju se jaki računarski kapaciteti sa odgovarajućim aplikacijama dizajniranim samo za potrebe upravljanja. Time se veliki broj upravljačkih akcija automatizuje, čime se smanjuje vrijeme odziva sistema upravljanja na stohastičke procese u EES koji mogu narušiti normalan rad sistema. Zahtjevi koji su se postavljali pred sistem upravljanja mijenjali su se sa razvojem ne samo sistema, već i tržišta električne energije.

Restruktuiranje, privatizacija elektroprivrednih kompanija, liberalizacija i deregulacija tržišta električne energije procesi su koji su uticali na transformaciju strukture elektroenergetskog sektora, a time i definisali savremene metode upravljanja EES. Kod savremenih, privatizovanih elektroprivrednih kompanija, gdje se električnom energijom trguje kao sa bilo kojim drugim dobrom, potpuno centralizovano upravljanje nije poželjno. Razlog je prevelik broj elemenata EES različitog uticaja na rad ukupnog sistema i novi zahtjevi koji se tiču kvaliteta upravljanja, što onemogućava efikasno upravljanje ukoliko se vrši samo sa jednog mjesta (kao kod klasičnih, vertikalno organizovanih EES).

Moderna struktura EES zahtijeva, prije svega, veliku fleksibilnost usljed dosta nesigurnih trendova uticajnih faktora (cijena električne energije, razvoj komercijalnih OIE tehnologija, uslova na tržištu električne energije, zahtjeva potrošača itd.) u budućnosti. Ta fleksibilnost se postiže odgovarajućim performansama elemenata sistema, a posebno je značajan i sistem upravljanja. Preduslov za uspješno upravljanje svim procesima kod savremenih EES, je postojanje adekvatnog monitoringa EES. Sistem za monitoring mora da zadovolji s aspekta nivoa informacija, njihove preciznosti, pouzdanosti rada, upravljivosti i komunikacionih karakteristika. Monitoring današnjih sistema vrši se posredstvom SCADA (Supervisory Control And Data Acquisition) sistema. Oni imaju za zadatak nadgledanje i upravljanje elementima sistema, prikupljanje i čuvanje mjernih podataka od mjernih uređaja raspoređenih širom sistema. Mogućnosti sistema za monitoring rasle su sa razvojem informacionih i ko-

munikacionih tehnologija, kako kroz razvoj algoritama u centru upravljanja, tako i kroz unaprijeđivanje funkcionalnosti samih mjernih uređaja. Upravljanje je utoliko kvalitetnije koliko je preciznija i pouzdanija informacija o parametrima radnog režima sistema, koja se dobija od sistema za monitoring. Kod savremenih sistema za monitoring, posebnu pažnju privlače fazorska mjerenja zbog svoje pouzdanosti i pozitivnog uticaja na algoritme estimacije stanja. Statička estimacija stanja ima za zadatak da obezbijedi pouzdane podatke o parametrima vektora stanja sistema (naponi čvorova i odgovarajući fazni stavovi) na bazi redundantne mjerne konfiguracije. Veoma značajna funkcija joj je i filtriranje grešaka mjerenja koje bi mogle dovesti do pogrešnih upravljačkih odluka. Podaci dobijeni od estimatora stanja se dalje koriste u raznim upravljačkim aplikacijama.

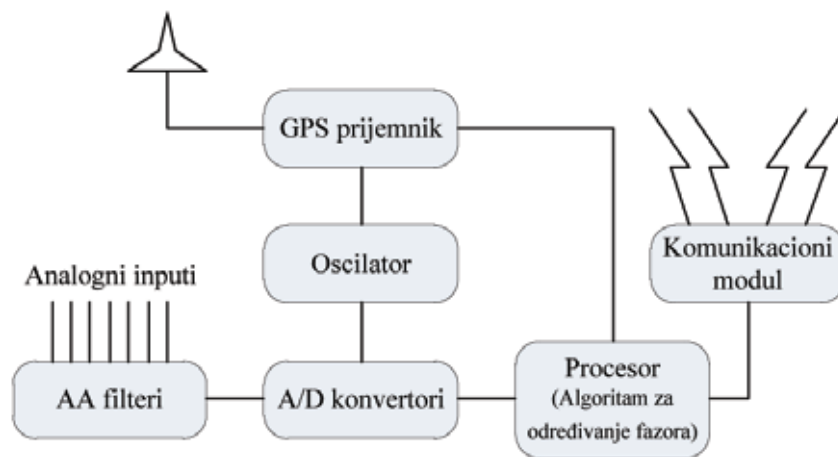
Fazorska mjerenja

Fazni stav naponskih fazora čvorova elektroenergetske mreže uvijek je bio od posebnog interesa za analizu radnih režima EES. Iz metoda tokova snaga, poznato je da je tok aktivne snage kroz elektroenergetski vod skoro direktno proporcionalan razlici faznih stavova fazora napona koji odgovaraju početnom i krajnjem čvoru posmatranog voda. Kako je veliki broj procesa koji prati upravljanje EES vezan, za poznavanje tokova aktivnih snaga, mjerenje faznih stavova fazora napona ima veliki praktični značaj.

Najranija istraživanja koji se tiču direktnog mjerenja faznog stava datiraju još iz osamdesetih godina XX vijeka. Međutim, mjerenje samo faznih stavova nije praktično za sistem, pa predložena mjerenja nisu našla primjenu. Savremeni razvoj tehnologije fazorskih mjerenja pokrenut je potrebama mikroprocesorskih zaštita u prenosnim vodovima. Za te potrebe, formirani su metodi za efikasan proračun simetričnih komponenti napona i struja. Na osnovu njih je moguće odrediti fazore napona i struja, što je postavilo osnove za razvoj modernih fazorskih mjerenja.

S obzirom da postoji veliki broj proizvođača fazorskih mjernih uređaja, sama izvedba uređaja veoma varira od proizvođača do proizvođača. Međutim, moguće je napraviti generalizovani prikaz strukture fazorskog uređaja (Slika 1). Analogni ulazni podaci tiču se mjerenja struje i napona sa sekundara odgovarajućih mjernih transformatora. Pomenuta mjerenja su trofazna kako bi se mogle proračunati sve simetrične komponente. S obzirom da se u transformatorskoj stanici stiče više vodova, potrebno je mjeriti struju za svaki od njih, kao i napone svih dostupnih čvorova u okviru transformatorske stanice. Dakle, fazorsko mjerenje može imati veći broj analognih ulaznih mjernih podataka (mjerenja napona i struje).

Za upotrebu fazorskih mjerenja neophodna je odgovarajuća komunikaciona infrastruktura na mjestima njihove ugradnje. Time se osigurava široka primjena fazorskih mjerenja, počev

Slika 1. Generalizovani prikaz fazorskog mjerenja

od praćenja statičkog stanja EES, pa sve do prelaznih režima koje karakteriše brza dinamika. Široka primjenljivost fazorskih mjerenja, čini ih posebno pogodnim za formiranje napredne mjerne infrastrukture, koja je neophodan preduslov za uspostavljanje nove generacije elektroenergetskih mreža, tj. pametnih mreža.

Instalacija fazorskog mjerenja u svakoj transformatorskoj stanici sistema nije ekonomski prihvatljiva. Međutim, očuvanje funkcionalnosti mjerne konfiguracije po povoljnoj cijeni, moguće je izvesti tako što se pronađu strateški najpovoljnije transformatorske stanice za instalaciju fazorskih mjerenja. Ovaj problem je predmet istraživanja od vremena kada su fazorska mjerenja u komercijalnoj upotrebi, a naziva se planiranje mjerne konfiguracije.

Planiranje mjerne konfiguracije

Osnovni zadatak mjerne konfiguracije je da obezbijedi dovoljan nivo informacija za izvršavanje statičke estimacije stanja. Međutim, taj nivo podataka nije dovoljan za postizanje pouzdane estimacije stanja, pa je potrebno obezbijediti dodatna, redundantna mjerenja. Redundantnost mjernih podataka je od velike važnosti za uspješnu estimaciju stanja. Odgovarajući nivo redundanse omogućava estimatoru stanja da efikasno detektuje, identifikuje i otkloni efekat loših mjerenja. Redundansa je određena brojem, tipom i topološkom distribucijom mjernih uređaja širom sistema. Iako bi visoki stepen redundanse bio povoljan s aspekta tehničkih performansi mjerne konfiguracije, tome se najčešće ne pribjegava zbog finansijskih ograničenja. Nivo redundanse može biti ugrožen i usljed standardnih promjena uklopnog stanja mreže, mogućih kvarova mjernih uređaja i dostupnosti komunikacionih kanala. U tim slučajevima može doći do narušavanja kritičnog nivoa redundanse, kada estimator stanja više nije u mogućnosti da izvrši identifikaciju grešaka u mjerenjima, što uslovljava manje kvalitetnu estimaciju stanja sistema.

Složenost optimizacionog problema, kao i primjena mjerne konfiguracije uslovljavali su razvoj različitih metoda za njegovo rješavanje, počev od klasičnih metoda iscrpne pretrage prostora rješenja, do metaheurističkih metoda sa jednim ili više optimizacionih ciljeva. Odabir pravog metoda zavisi od kriterijuma optimizacije, topologije i veličine posmatranog sistema, tipa mjernih uređaja ali i namjene mjerne konfiguracije. Zajednička za sve metode je formulacija optimizacionog problema planiranja mjerne konfiguracije, koja se može predstaviti sa:

$$x_{\text{opt}} = \arg \min_x (F(x))$$

$$\text{s.t. } h(x) = 0, g(x) \leq 0$$

gdje je x – promjenljiva koja predstavlja mjernu konfiguraciju (raspored mjerenja), $h(x)$ i $g(x)$ su ograničenja tipa jednakosti i nejednakosti, respektivno, a $F(x)$ je funkcija cilja koja služi za evaluaciju kvaliteta (cijene) mjerne konfiguracije.

Uvedena ograničenja tiču se tehničkih zahtjeva koje mjerna konfiguracija mora ispuniti, a to su: observabilnost, robusnost i komunikaciona ograničenja. Tehnički zahtjevi se definišu u skladu sa željenim performansama i namjenom mjerne konfiguracije. S obzirom da su tehnički zahtjevi suprotstavljeni ekonomskom kriterijumu minimizacije troškova, planiranje optimalne mjerne konfiguracije je složeni kombinatorički problem. Najpopularniji pristup za uspješno rješavanje ovog problema je upotreba metaheurističkih optimizacionih metoda.

Zaključak

Kvalitetan i pouzdan monitoring je od fundamentalnog značaja za upravljanje savremenim i budućim EES. Napredna mjerna infrastruktura jedan je od preduslova za postizanje željenog nivoa fleksibilnosti EES, kao i osnova za prelazak na sljedeću generaciju mreža, tj. pametne mreže. U ovom radu su predstavljena fazorska mjerenja i njihova primjena. Ona će imati ključnu ulogu u budućim sistemima za monitoring rada EES. Posebna pažnja je posvećena strateškoj raspodjeli fazorskih mjerenja u sistemu, kako bi se maksimizovala njihova funkcionalnost, a minimizovala cijena investicije. Pored cijene u proces planiranja mjerne konfiguracije uključeni su i tehnički zahtjevi: observabilnost, robusnost i komunikaciona ograničenja. Usljed modularne formulacije, moguće je uključiti i dodatne zahtjeve prema praktičnim potrebama sistema.

Na Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici vrše se istraživanja metaheurističkih tehnika za estimaciju stanja i optimalno pozicioniranje fazorskih mjernih uređaja, što je zapaženo u međunarodnoj naučnoj javnosti i rezultovalo je publikovanjem dva rada u vodećim međunarodnim naučnim časopisima i više saopštenja na konferencijama. Na osnovu optimalne konfiguracije fazorskih mjerenja, estimator stanja će moći da obezbijedi preciznu i pouzdanu informaciju o stanju sistema sa visokom vremenskom rezolucijom. Time se značajno unaprijeđuje kvalitet upravljanja sistemom, čak i u uslovima sistemskih procesa sa izraženom dinamikom.

*Monografija "Resursi površinskih voda Crne Gore"-
mr Slavko Hrvačević (1)*

VODNI RESURSI - NAJVEĆE BOGATSTVO

Mr Slavko Hrvačević, dipl.inž., naš poznati ekspert u oblasti voda, svoja dugogodišnja istraživanja vodnih resursa Crne Gore krunisao je vrlo lijepom i korisnom knjigom. Kao što i sam autor kaže u uvodu knjige - vodni resursi predstavljaju najveće prirodno bogatstvo Crne Gore. Ta resursna dragocjenost ne samo da dosad nije bila na odgovarajući način iskorišćena za dobrobit ljudi, već nije bila ni cjelovito monografski obrađena. Ideja o izradi monografije proistekla je iz autorovog dugogodišnjeg rada u Elektroprivredi Crne Gore, ali i kao saradnika Republičkog hidrometeorološkog zavoda Crne Gore. Sadržaj monografije »Resursi površinskih voda Crna Gore« koncipiran je sa namjerom da, prije svega, sintetizuje relevantne podatke, procese i projekte u oblasti voda i omogući formiranje solidne baze za dalju nadgradnju.

mr Slavko Hrvačević

Vodni resursi predstavljaju najveće prirodno bogatstvo Crne Gore koja pripada maloj grupi evropskih zemalja za koje se može reći da su bogate vodom i da im je voda najvažniji prirodni resurs kojim raspolažu. Po svom vodnom bilansu Crna Gora spada u sami vrh Evrope što je samo jedan od pokazatelja izrečene tvrdnje. Prosječne višegodišnje padavine u Crnoj Gori iznose 1882 mm, što je jedna od najvećih vrijednosti u Evropi. Mada su padavine dosta neravnomjerne, variraju u širokom opsegu od preko 4500 mm u zoni Orjena (rekordne padavine u Evropi), do oko 800 mm u sjeveroistočnoj zoni Države. Navedene padavine omogućavaju da se na teritoriji Crne Gore formira prosječni godišnji protok od oko 18.75 milijardi metara kubnih vode godišnje. To daje specifični modul protoka od 43 litra u sekundi po kilometru kvadratnom, što je jedna od najvećih prosječnih vrijednosti u svim regijama Evrope. Prosječna specifična raspoloživost voda je oko 27.800 metara kubnih

po stanovniku godišnje, što Crnu Goru svrstava u evropske zemlje koje su najbogatije vodnim resursima. Strateški je nesporno da država te resurse treba mudro da iskoristi kao najsnažniju polugu ekonomskog, privrednog i društvenog razvoja.

Druga osobina vodnog potencijala Crne Gore su dosta povoljni orografski, hidrografski, hidrogeološki i drugi prirodni uslovi za transformaciju vode prisutne na slivovima u vidu koje se može vrednovati i iskoristiti kao resurs.

Osim nesumnjivo ogomnog vodnog potencijala tu su i prirodne ljepote koje mogu i moraju postati osnova razvoja turizma u našoj zemlji. Rijeka Tara sa svojim jedinstvenim kanjonom pod zaštitom UNESCO-a, sasvim sigurno, najljepša je rijeka u Crnoj Gori, a i u ovom dijelu Evrope. Čuveni su i kanjoni Pive i Morače, a Skadarsko jezero kao sabirni bazen voda prostranog sliva je najveće na Balkanu. Plinarska jezera – gorske oči predstavljaju jedinstvene prirodne rjetkosti i turističke i vodne resurse.

U Crnoj Gori, i pored povoljnih prirodnih uslova za izgradnju i formiranje vještačkih akumulacija, njihov broj je vrlo mali. U Jadranskom slivu do sada su formirane akumulacije u Nikšićkom Polju (»Liverovići«, »Krupac«, »Slano« i »Vrtac«), kojima su u velikoj mjeri izravnanate vode Gornje Zete, kao i manja akumulacija »Grahovo« u Grahovskom polju. U Crnomorskom slivu formirana je akumulacija »Piva« na rijeci Pivi, kao i akumulacija »Otilovići« na Čehotini.

Kao prirodno najznačajniji i ekološki najčistiji resurs za proizvodnju električne energije, je potencijal rječnih tokova Tare, Pive, Morače, Zete, Čehotine, Ibra kao i njihovih pritoka. Od bruto potencijala oko 17 % je iskorišćeno u 9 hidroelektrana i to u dva najveća hidroenergetska objekta HE »Perućica« na rijeci Zeti i HE »Piva« na rijeci Pivi i sedam malih hidroelektrana (»Glava Zete«, »Slap Zete«, »Rijeka Mušovića«, »Šavnik«, »Lijeva Rijeka«, »Podgor« i »Rijeka Crnojevića«).

Potreba za električnom energijom i pitkom vodom, konkurentnost ovih proizvoda na evropskom i svjetskom tržištu, nameće potrebu za stalnim istraživanjima u cilju utvrđivanja uslova i mogućnosti skladnog uklapanja hidrotehničkih sistema u okruženje, poštujući relevantne međunarodne propise iz oblasti voda.

(Nastavak u sljedećem broju)

Dr Branislav Đorđević **VRLO LIJEPA I KORISNA KNJIGA**

Monografija mr Slavka Hrvačevića dragocjen je doprinos izučavanju vodnih resursa Crne Gore. Knjiga je odlično ilustrovana kartama, šemama tehničkih rješenja, tabelama, graficima, atraktivnim fotografijama rijeka i jezera Crne Gore. Knjiga je podijeljena na ukupno sedam odlično sistematizovanih glava. Nakon sažetog i jasnog Uvoda, slijedi lijepo sistematizovan Opšti dio, u kome se razmatra opšti tezaurus geofizičkih činjenica koji su od interesa za izučavanje voda: fizičko-geografske karakteristike slivova Crne Gore, klimatološko-meteorološke karakteristike (padavine, temperature, vjetar, isparavanja), litofacijalne karakteristike i podaci o građi tla. Ta glava se zaokružuje odličnom analizom hidrografske-hidrološke karakteristike Crne Gore, kao i analizom vodnih potencijala. Treća glava je posvećena hidrološkim osobenostima rijeka sliva Crnog mora. Studiozno i po istoj koncepciji su obrađeni slivovi rijeka Pive, Tare, Čehotine, Lima i Ibra. Za sve te rijeke uvijek se pregledno daju najbitnije hidrografske karakteristike sliva, zatim režimi površinskih voda, načini dreniranja karstnih izdani, topografske i hidrološke vododelnice sliva, hidrološki bilansi, da bi se za svaku od njih prikaz završio analizom hidroenergetskih potencijala. Potencijali su definisani na nivou tehnički iskoristivih potencijala. U slučaju da postoje varijantna rešenja za iskorišćenje potencijala, date su sve razmatrane opcije, što knjigu čini posebno dragocjenom, jer prikazuje čitav spektar ideja o načinima realizacije potencijala. Po toj istoj metodici u četvrtoj glavi se prikazuju hidrološke osobenosti vodotoka sliva Jadranskog mora. Daju se ključne karakteristike manjeg dijela sliva Trebišnjice u Crnoj Gori, kao i hidrološke i hidrogeološke karakteristike terena sliva Crnogorskog primorja (tu je jedan od ključnih problema definisanje dreniranja karstne izdani u uslovima veoma izražene karstifikacije). Najveći dio tog poglavlja čini podroban prikaz hidroloških odlika sliva Skadarskog jezera, sa ključnim rijekama Moračom, Zetom, Cijevnom i više drugih manjih rijeka u izrazito karstnim terenima. Daje se i bilans voda Skadarskog jezera, a zatim se razmatraju hidroenergetski potencijali sliva, po svim do sada razmatranim opcijama koje su se javljale u dosadašnjim strateškim planskim dokumentima. Posebno se razmatra hidroenergetski sistem Tara - Morača, jedan od najrespektabilnijih hidroenergetskih sistema u čitavoj Evropi. U zadnjim glavama ove monografije razmatraju se prirodna i vještačka jezera Crne Gore, aspekti zaštite kvaliteta površinskih voda, kao i hidrološka istraživanja malih vodotoka. Knjiga se završava podrobnim rezimeom na engleskom, što je odličan način da knjiga posluži i za upoznavanje svijeta sa tim čudesnim blagom - vodom kojom raspolaže Crna Gora.
(Časopis "Vodoprivreda" broj 213-215; godina 37; januar – jun 2005/1-3)

KAD DRVO "PROGOVORI"

Kad je **Milutin – Mičo Mitrić**, nakon osnovne škole koju je završio u rodnom pivskom selu Barni do i Plužinama, školovanje nastavio u nikšičkoj Gimnaziji, prvi put se sreo sa teorijskim znanjima o likovnoj umjetnosti. Shvatio je da goli, ljuti kamen, koji u njegovom bezvodnom selu znači samo nevolju, može donijeti i neslućene užitke ako ga dodirne vješta ruka. Isto važi i za drvo, u čijem se stablu krije bezbroj čudesnih oblika. Radoznanost ga je tjerala da i sam istražuje i oproba se u rezbarenju, a urođena skromnost i svijest o tome šta su veliki umjetnici postigli, sputavala ga je da se „razmahne“. Slijedeći i svoju drugu vokaciju, završio je Pravni fakultet u Podgorici. U Elektroprivredi radi već trideset godina. Trenutno je na mjestu referenta za zastupanje.

Njegova pasija, rezbarenje u drvetu, nije ga napustila do danas. Naizgled, lijep povod za razgovor. Ipak, moramo govoriti o čovjeku koji ne voli da govori o sebi. Naime, iako Mičo važi za komunikativnu osobu, svaki naš pokušaj da ga navedemo da priča o svom radu bio je neuspješan. Odriče da ima dara, spretnosti i da bolje od mnogih umije da vidi šta je lijepo. Zadatak se čini nemogućim.

Pribjegavam lukavstvu. Posmatramo njegove radove i dopuštamo im da pričaju o njemu.

Svjestan da nije lako dosegnuti suštinu i bit lijepog, ja uživam u samom traganju i procesu rada koji me je često ispunjavao u trenucima samoće i tjeskobe

Shvatamo šta je potrebno da bi drvo uzeto iz prirode progovorilo drugačijim jezikom. Potrebni su sati i sati samoće i nadahnuća. Posvećenost mora biti potpuna, a pristup obziran, senzibilan. Šta sve krije savršena jednostavnost jednog „običnog“ komada drveta! Da bi se to saznalo, nije dovoljan samo alat za drvodjelje. Treba imati oči koje vide kroz varljivo lice materije. Borba sa njom i sa njenim tajnama, zaključanim stotinama brava, liči na dramu čiji je završetak slatko neizvjestan.

Ređaju se likovi svetaca u drvetu, prizori iz grčke mitologije, citiranje velikih majstora... Zadivljuje realističnost figuracije i vještina da se iz drveta „izvuče“ ljudsko lice.

-Svjestan da nije lako dosegnuti suštinu i bit lijepog, ja uživam u samom traganju i procesu rada koji me je često ispunjavao u trenucima samoće i tjeskobe – kaže Mičo.

A, samo traganje i stalno otkrivanje nečeg novog već je uzbudljiv proces. Ko svoja lična traganja učini svrsishodnim već se izdvojio i dao smisao svom vremenu.

O.Vulanović

Potrebni su sati i sati samoće i nadahnuća: Milutin – Mičo Mitrić

Dr Radovan Vušović, stomatolog

TREBA POKAZATI ZUBE

Zdravi i lijepi zubi preduslov su opšteg zdravlja i zadovoljstva svakog čovjeka. No, lijepog osmijeha nema bez uloženog truda i vremena. Naravno, tu je i stručna, stomatološka pomoć. O svakodnevnoj njezi, pravilnoj ishrani i ostalim činiocima očuvanja dentalnog zdravlja razgovarali smo sa renomiranim stomatologom, dr Radovanom Vušovićem iz Nikšića u čijoj ordinaciji zaposleni iz naše kompanije usluge mogu plaćati i do 12 mjesečnih rata.

Prevenција je veoma važna: Dr Radovan Vušović

Dr Vušoviću, recite nam u kojem uzrastu treba otpočeti sa njegom zuba?

Počnje se pažljivim praćenjem nicanja mliječnih zuba, od šestog mjeseca pa nadalje. Svaki mliječni zub je veoma važan čuvar budućih stalnih zuba. Čim zubi izrastu neophodno ih je prati bar jednom dnevno, uz roditeljsku pomoć. Već od druge godine može da se pojavi karijes ili problem nepravilnog nicanja zuba. To je trenutak za prvu posjetu stomatologu, bez obzira da li postoji problem ili ne.

Koliko je važna kvalitetna četkica i dobra tehnika pranja?

Veoma su važni. Od druge godine života djecu treba učiti pravilnom pranju zuba. Najlakše im je to objasniti pomoću, za njih razumljive fraze „kiša pada, trava raste“. Time im sugerišemo da prave poteze gore – dolje, čime se meke naslage spuštaju sa gornjih i dižu sa donjih zuba. Trljanjem se nečistoća samo razmazuje po zubima. Ova pravila važe i za odrasle. Njihovim poštovanjem može se puno postići na planu oralne higijene. Četkica treba da bude srednje tvrdoće, ni previše nježna, ni mnogo gruba. Danas se insistira na sintetičkim četkicama, za razliku od onih od prirodnih vlakana na kojima se taloži nečistoća i ostaci hrane.

Mogu li se prevencija i dentalna njega boriti sa lošim kvalitetom zuba?

Genetsko nasljeđe može se pobijediti prevencijom, odnosno sprječavanjem nastanka oboljenja zuba koje podrazumijeva ličnu higijenu, pravilnu ishranu i redovne kontrole kod stomatologa. Razvijene zemlje pribjegavaju i fluorizaciji vode. Mi smo uskraćeni za ovu preventivnu mjeru, jer je oprema za fluorizaciju veoma skupa. O oralnom unošenju 1 mg fluora dnevno mišljenja su danas podijeljena.

Kakva ishrana pomaže zdravlju zuba?

Važno je unositi u organizam što više minerala – kalcijuma, kalijuma, magnezijuma da bi se dentinska mreža sačuvala i ojačala. Dobro mineralizovani zubi predstavljaju mnogo bolju osnovu za očuvanje njihovog zdravlja. Izbjegavanjem kašaste hrane i žvakanjem olakšana je prevencija karijesa.

Često se čuje mišljenje da su naši preci imali kvalitetnije zube od nas. Da li je to istina?

Događa se da osobe u dubokoj starosti imaju sve zdrave zube. Međutim, njihov kompletan organizam bio je takav, snažan, otporan. Najčešće se radi o ljudima koji su živjeli na selu. U gradovima se puno koristi meka i prerađena hrana pa se mastikatorni aparat (zubi, jezik, obrazi, cijela usna duplja) manje koriste i ne jača dovoljno.

Proizvode li bolesti zuba i desni dodatne zdravstvene komplikacije?

Naravno. Svaka infekcija u ustima može da napravi fokalno žarište koje se može prenijeti na kosti, dio srčanog mišića, bubrege, zglobove...

Razvijene zemlje su riješile pitanje karijesa. Kod nas je ovaj problem i dalje izražen?

Karijes kao bolest nigdje na svijetu nije iskorijenjen. U razvijenim zemljama ovo oboljenje je u stalnom opadanju, karijes indeks je značajno smanjen, dok je kod nas i dalje visok. Bogate zemlje polažu mnogo na efikasne preventivne i profilaktičke mjere, ali i na unapređenje zdravstvene kulture i lične higijene.

Postoji li razlika u održavanju higijene usta i zuba među polovima i prema obrazovanju?

Postoji. Ljepši pol vodi više računa o zdravlju i estetici, dok su muškarcima nemarniji, naravno ne svi. Obrazovaniji ljudi svjesniji su značaja održanja oralnog zdravlja.

Da li je izbjeljivanje zuba samo pitanje estetike ili ima i medicinsko opravdanje? Preporučujete li ovaj postupak?

U strogo medicinskom smislu, za izbjeljivanjem zuba ne postoji potreba. Ipak, nije zanemarljiv psihološki efekat ovoga postupka. Osoba koja izbijeli zube kasnije više polaže na higijenu trudeći se da zadrži lijep osmijeh. Izbjegava hranu koja utiče na tamniju boju zuba kao što je kafa, koka kola, cigarete. Iz tog razloga ovaj postupak smatram medicinski korisnim. On danas nije štetan, jer se za njegovu realizaciju koriste puno blaži i bezbjedniji preparati nego ranije.

Šta mislite o pirsingu koji je popularan među mladima?

Pirsing nije preporučljiv. Bilo koji atak na zub, iz kozmetičkih razloga, pogotovo ako ga ne radi stomatolog, veoma je problematičan. Nije u pitanju ljepilo kojim se cirkon pričvrsti na zub već opasnost od nakupljanja hrane na mjestu koje postaje potencijalno pogodno za karijes.

Na kraju i jedno pitanje komplementarno sa djelatnošću naše kompanije. Da li i koliko vodite računa o štednji električne energije i da li savremeni medicinski uređaji u jednoj stomatološkoj ordinaciji omogućavaju racionalniju potrošnju energije?

Aparati novije generacije obezbjeđuju značajnu uštedu energije. Aparat za sterilizaciju troši više, otprilike kao rerna u domaćinstvu. Kompresor je, takođe, malo veći potrošač, ostali aparati napajaju se sa 12 i 24 V. Drago mi je što stomatološke ordinacije na ovaj način mogu da doprinesu energetskej efikasnosti, jer je danas smanjenje potrošnje električne energije jedan od primarnih globalnih zadataka.

**Razgovarala: Olivera Vulcanović
Foto: Vidoje Zeković**

Moja domovina »VODENA KOČIJA« NEVJESTE JADRANA

*Naša mila Boko, nevjesto Jadrana,
Pokrivena nebom ko od plave svile,
Ljepša si od tvoje primorkinje vile
I svjetlija od njenog đerdana.*

*Nikada se tebe nagledao ne bih!
No da mi je jedno: da postanem valom
Sinjega ti mora, pa pred tvojim žalom
Da vječito šumim i da pjevam tebi...*

(Aleksa Šantić, 1906)

U životu neki planovi se ne ostvare u trenucima kada poželimo. Sudbina ili što li je već...!? Imao sam želju da obiđem Zabojsko jezero koje se nalazi na sjevernim obroncima Sinjajevine, na visini od 1477 metara, ali višednevni požari koji su harali tim prostorima spriječili su me. Penjanje planinom zamijenio sam krstarenjem »Vodenom kočijom« (LE COCHE D'EAU) Bokokotorskim zalivom.

Trinaesto jutro mjeseca jula, ukrcaj na »Vodenu kočiju« i krstarenje od deset do osamnaest časova. »Vodena kočija«, kapaciteta četiristo mjesta, na raspolaganju nudi ekskluzivan restoran u kojem možete uživati u morskim specijalitetima i jelima po narudžbini, caffe bar, terasu sa ležaljka za sunčanje... bila je dupke puna. Gosti iz Rusije, Francuske, Slovenije, Srbije...razdragana ekipa i pravi je užitak bio biti njen član tog dana.

Zvuk brodske sirene, tačno u deset, i isplivljavanje sa tivatske rive. Za kormilom kapetan i vlasnik broda, **Rajko Čavor**, priuštio nam je prijatnu laganu turu. Ploveći mirnim morem pored Luštica na kojoj je bezbroj starih i novih naselja, koja se protežu od same obale pa do njenih vrhova, moju pažnju su privukla skloništa za brodove, stare napuštene kasarne... simboli jednog ne tako davnog vremena, »muzeji« ispričanih priča. Tu su i Rose, koje se ljepotom odvajaju od svih mjesta, bez obzira da li ste u njima ili ih posmatrate sa mora. Stare kamene kuće, veliki broj usidrenih modernih plovila, predstavljaju spoj starine i savremenog doba, pružajući svima mir i spokojstvo malog turističkog mjesta.

Udaljavajući se od Rosa, polako plovimo ka izlazu iz Bokokotorskog zaliva i našeg prvog stajališta u uvali Mirište. Sa mjesta na kojem je usidrena naša »Vodena kočija« pruža se pogled kao u bajci. Sa jedne strane rt Arza, ispred nas kameno ostrvo Vavedenje (ostrvo u narodu poznato kao mali Žanjic ili Mala Gospa), ostrvo Mamula, a u daljini hrvatska Prevlaka i tvrđava na njenim obodima. Voda čista kao suza, do dna prozirna, zelene do modro plave boje. Slika koja se satima može posmatrati, koja čovjeka htio to ili ne, u mašti vrati u jedna stara vremena o kojima su samo knjige svjedoci.

Mi, kojima ljepote nikada dosta, imali smo mogućnost da za tri eura manjim čamcima odplovimo do Plave špilje, koja je nekih dvadeset minuta udaljena od uvale Mirište. Taj dio obale je pun pečina, ili je bar meni tako izgledalo. Male zabačene uvale, sa ponekim kupačem na njima, su lijepa skrovita mjesta na kojima ste sami sa prirodom, izolovani od gužvi koje vladaju na plažama i potpuno predati svom svijetu intime. Vožnja, sa pojačanim vjetrom i umjerenim talasima, prija, proživljavamo još jedan tropski julski dan. Brodići koji su ispred nas nestaju iz vidokruga i znak je da se približavamo Plavoj špilji. Sa distance na kojoj smo bili nijesam mogao vjerovati da će naš brodić uspjeti ući u špilju. Optička varka, brodovi nesmetano ulaze i izlaze. Ulaskom u špilju ukazao se veličanstveni prizor, tako nestvaran. Dva otvora na špilji sa kojih svjetlost ulazi, osvetljavajući vodu do dna, stvara nevjerovatan efekat... Magično... Jedinstveno... Neponovljivo... Takvo je i kupanje u špilji, a kupali smo se nekih dvadeset minuta. Po povratku iz Plave špilje naša »Vodena kočija« je još neko vrijeme stajala usidrena. Mnogi su i ovdje nastavili sa kupanjem, započeto u Plavoj špilji, a ja i moje društvo, kako je bilo vrijeme ručka, počeli smo uživati u ribljim specijalitetima i hladnom pivu.

Krstarenje se nastavilo hercegnovskim dijelom zaliva, prolazeći pored obala Herceg Novog, Zelenike, Đenovića, Bijele... sve do obale Gospe od Škrpjela, dragulja Bokokotorskog zaliva. Obilazak ostrva, crkve, muzeja...u suverinirci je valjalo kupiti suvenir i dodati ga svojoj kolekciji suvenira. Ostrva Gospa od Škrpjela i sv Đorđe sa koje god strane da pogledate daju jedinstvenu sliku vašim očima. Kroz glavu mi prolaze Šantićevi stihovi:

*Naša mila Boko, nevjesto Jadrana,
Pokrivena nebom ko od plave svile,
Ljepša si od tvoje primorkinje vile
I svjetlija od njenog đerdana...*

Ostavljajući za nama ostrva Gospu od Škrpjela i sv Đorđe, Perast gradić čudesne ljepote, novo usidrenje »Vodene kočije« na obali Stoliva. Pola sata osvježenja u moru, ne može da pruži onaj pravi osjećaj svježine, zbog nezapamćeno visokih temperaturi za ovo doba godine. Ali što je tu je, ipak je prijalo.

Sledeća luka je Kotor. Sam grad, tvrđava San Giovanni gledano sa mora ima neku novu dimenziju, jedinstvenu ljepotu.

Ponosan na ljepotu svoje domovine, danas sam samo slušao priče o njoj koje su stizale iz usta Rusa, Francuza, Slovenaca, Srbijanaca... Koliko je nas upoznato sa njom!?

Kotor je za turiste iz Rusije bio zadnja tačka na ovom krstarenju, poslije obilaska grada, čekao ih je prevoz autobusima za Budvu. Mi smo nastavili krstarenje sa turistima iz Francuske, Slovenije, Srbije do naše početne tačke – tivatske luke. Muo, Prčanj, Stoliv, Kamenari, Lepetani...mali su dragulji u nizu. Dragulj je i Porto Montenegro koji i sa pogledom sa mora odiše otmenošću, ekskluzivnošću... sa usidrenim jahtama – ljepoticama plavih pučina. Tivatska riva, uz koju je vezan naš stari brod »Jadran«, sa starim građevinama, palmama... daje sliku mirnoće, kulture, ljubaznih stanovnika... Tivat zaista i jeste takav. Svi koji jednom u njega dođu, a vole ljetovanje u malom, mirnom turističkom mjestu, uvijek se vraćaju. Nakon svega što reći za kraj? Odvojite jedan dan ovog ljeta i krenite »Vodenom kočijom« Nevjestom Jadrana.

Mirno more!

Ulazak broda u Plavu špilju

GOSPA OD MILOSTI

Gospa od Milosti je jedno od tri ostrva u Tivatskom zalivu. Dužina ostrva je 160, a širina 60 metara. Na ostrvu se nalazi Crkva od Milosti posvećena začecu Sv Bogorodice. Na crkvi se nadovezuje samostanska stambena zgrada. Prostrana crkva i samostan nastali su u drugoj polovini XV vijeka. Tu su se prvo nastanili sveštenici koji su htjeli da žive povučeno od svijeta, ali ubrzo ih je crkvena vlast pridružila kongregaciji celestinaca koji su poprimili benediktinsko pravilo života. U samostanu se 1524. godine useljavaju Franjevci, koji tu djeluju sve do 1800.godine kada napuštaju ostrvo. Tada, kotorski biskup određuje dva sveštenika da čuvaju svetište i preuzmu upravu dvije krotolske župe, Borišići i Krašići. Crkva, jednobrodna građevina sa zvonikom prislonjenim na nju, je obnovljena 1900.godine zaslugom kotorskog biskupa Frana Učelinija.

OSTRVO VAVEDENJA

Ostrvo Vavedenja, Žanjice ili Mala Gospa je utvrđeni manastirski kompleks koji se nalazi na malom kamenom ostrvu kod uvale Mirište, nedaleko od rta Arza, na Lušticu na istočnoj strani ulaza u Boku Kotorsku. Ostrvo je u narodu poznato kao ostrvo Mali Žanjic i površine je oko 700 m². U arhivskim izvorima manastir se prvi put pominje 1508.godine kao sv. Marija »de Sagnic«. Vrijeme ovog manastirskog zdanja nije poznato, ali prema arhitekturi crkve i obimnih zidova može se zaključiti da je iz XV vijeka. Manastirski kompleks je opasan odbrambenim zidovima, sa jednom okruglom ugaonom kulom sa puškarnicama. Unutar kompleksa se nalazi jednobrodna crkvića posvećena Vavedenju Bogorodice, kao i stambeno-ekonomske prostorije i bistijerna za vodu. Manastirski kompleks je obnovljen 2002.godine.

OSTRVO MAMULA

Ostrvo Mamula je malo ostrvo na ulazu u Bokokotorski zaliv. Nalazi se na hercegnovskom dijelu zaliva između poluostrva Luštica i Prevlake. Kružnog je oblika prečnika 200 metara. Na ostrvu se nalazi tvrđava koju je sredinom XIX vijeka izgradio austrougarski general Lazar Mamula. Tokom oba svjetska rata služila je kao zatvor. Danas tvrđava propada, a nijedan projekat oživljavanja ove potencijalne turističke atrakcije do sada nije sproveden u djelo.

GOSPA OD ŠKRPJELA

Gospa od Škrpjela je vještačko ostrvo, napravljeno krajem XV vijeka de su po predanju, braća Morišići na hridi u Risanskom zalivu 22. jula pronašli sliku Gospe, pa su Peraštani 1452.godine odlučili da na tom mjestu sagrađe hram Bogorodice. Oko hridi je nabacano kamenje i podignuta je mala kapela. Potom su u Fašinadi tradicionalnom običaju, oni vjekovima nasipali kamenje, potapali oronule barke i turske brodove, tako da je vremenom površina ostrva sve više širila. Današnja crkva Gospe od Škrpjela po kojoj je ostrvo dobilo ime, izgrađena je 1630.godine od strane Venecijanaca.

OSTRVO SV. ĐORĐE

Ostrvo Sv.Đorđe je prirodno ostrvo u neposrednoj blizini Gospe od Škrpjela. Na njemu se nalazi benediktanski manastir iz XII vijeka kao i lokalno groblje Perasta.

**Tekst i fotografije:
Andrija Kasom**

GOSPA OD MILOSTI

OSTRVO VAVEDENJA

OSTRVO MAMULA

GOSPA OD ŠKRPJELA

OSTRVO SV. ĐORĐE

Luka Pavićević, selektor košarkaške reprezentacije Crne Gore

KOŠARKA JE SPORT PODOBAN ZA CRNOGORSKI NAROD

O uspjehu crnogorske košarkaške selekcije u kvalifikacijama za Evropsko prvenstvo naredne godine u Sloveniji, o svojoj trenerskoj karijeri, o košarci u našoj zemlji nekad i sad, za naš list govori Luka Pavićević, čovjek koji je najveći dio života posvetio košarci koja je za njega „najbolji sport na svijetu“. Sa selektorom crnogorske košarkaške reprezentacije u čijem poolu sponzora je i Elektroprivreda Crne Gore, razgovarali smo nakon druge pobjede nad selekcijom Srbije u Podgorici, kojom smo znatno prije kraja kvalifikacija potvrdili učešće na evropskoj smotri košarke.

Košarka je najbolji sport na svijetu: Luka Pavićević

Koliko „rani“ plasman na Evropsko prvenstvo, koje se održava naredne godine u Sloveniji, predstavlja uspjeh za Vas lično i za reprezentaciju koju vodite?

Prioriteno je pitanje koliko je to uspjeh za reprezentaciju, pa tek onda koliko je to za mene ili za nekog drugog lični uspjeh. Mislim da je poslije prošlogodišnjeg Evropskog prvenstva, bez obzira što je procijenjeno kao neuspješno i što su se u tom neuspjehu donekle ili, čak, potpuno poremetili određeni odnosi, neophodno bilo da se Crna Gora plasira na naredno Evropsko prvenstvo, kako bi se košarka u Crnoj Gori održala na visokom nivou. Dakle, samim plasmanom na Evropsko prvenstvo ispunjen je prvi i osnovni cilj. Sačuvan je integritet i visok nivo

košarke koja treba da se igra u Crnoj Gori i zaštićen decenijski rad na ovim prostorima u ovom sportu. Normalno, kroz ostvarenje timskog uspjeha svi mi pojedinačno doživljavamo i ličnu promociju, pa tako i ja.

Košarka je ponovo u žiži, jedan od najpopularnijih sportova na ovim našim prostorima. Da li po Vašem mišljenju ona dobija potrebni značaj, tj. pažnju koju sigurno zaslužuje?

Mislim da je košarka najbolji sport na svijetu. Ja sam kao i sva druga titogradska, odnosno podgorička djeca igrao na poljani fudbal i u to vrijeme bilo je, možda, svega tri obruča u cijelom gradu. Pričamo o nekoj 81-82. godini. Onog momenta kada sam prelazeći preko Visećeg mosta išao na kurs engleskog jezika kod Radovča koji mi je bio obavezan zbog porodičnih ambicija, s pravom nametnutih, počeo sam da zastajem u Njegoševom parku i igram basket. Čim sam upoznao taj sport potpuno sam zaboravio na sve druge. U organizovanom treningu brzo sam napredovao, igrao, bio potom uključen u najjače jugoslovenske košarkaške selekcije. Od tada uporno tvrdim, uz sav respekt prema svim timskim sportovima, da nijedan nema tu ljepotu, uzbuđenost, maštu fiziku, energiju, inteligenciju kao košarka. Ovi naši krajevi su inače izuzetno „sportski“. U mom razvoju imao sam priliku da pratim najjače boksera, karatiste, košarkaše, rukometašice, fudbalere. Imali smo uvijek prvu kategoriju sportista, bez obzira što smo bili mali grad ili malobrojan narod. Mislim da je danas izuzetno važno da košarka zadrži dostignuti nivo popularnosti, jer odgovara jednostavno ovom podneblju i potencijalu koji konstantno dolazi sa ovih prostora.

Bili ste veliki igrač, a svoju reputaciju potvrđujete i kao trener. Gdje su vaši trenerski počeci i kako biste ukratko opisali dosadašnju trenersku karijeru?

Ja sam odredio da ću sa 35 godina da okončam svoju igračku karijeru, a to znači da je to tačno 20 godina profesionalnog igranja košarke. To se desilo tako što sam bio kapiten «Zvezde» i rukovodstvo kluba imalo je toliko razumijevanja i prepoznalo je moj potencijal u postigračkoj karijeri, pa su mi ponudili projekat vođenja svog «B» programa. Ako je prvi tim «Zvezde» trebao da igra Evrokup ili Evroligu oni su htjeli da u srpsko-crnogorskoj ligi imaju jak tim, gdje bi se kalili oni igrači koji su potencijalni nosioci prvog programa, ali zbog godina ili zbog trenutne nezrelosti to ne mogu da ispune. Napravili su savez sa OKK Beogradom i u tom savezu ja sam dobio zadatak da vodim tim koji je sastavljen

Elektroprivreda Crne Gore je jedan od Vaših sponzora. Koliki je značaj podrške crnogorske privrede i EPCG napretku i razvoju košarkaškog sporta kod nas?

Veoma je značajno da najjače firme u Crnoj Gori, kako državne, a u ovom momentu i privatne, imaju jasnu strategiju o tome kako da podržavaju sport. Mislim da u državi kakva je Crna Gora, treba imati sluha za sve sportove, ali da se ipak treba opredijeliti za one sportove koji imaju perspektivu da, ne samo rezultatima, nego i kvalitetom, obezbijede državi određenu satisfakciju. Košarka je sport kojim ljudi mogu da se bave svakodnevno u vidu rekreacije, u vidu razvijanja, u vidu druženja na ulici, profesionalno... Košarka je sigurno jedan od ključnih sportova koje treba podržavati u Crnoj Gori. Ona se mora predstaviti kao sport koji je podoban za crnogorski narod, prezentacijom ovog sporta i logikom koja proističe iz nekoliko decenija pravljenja izvanrednih igrača prije svega, ali i odličnih rezultata ekipe Budućnosti i sada crnogorske reprezentacije. Mi smo zahvalni Elektroprivredi i želimo da nam ona pomaže i dalje. Želim da se taj pul sponzora još više pojača kako bi se nivo ovoga sporta podigao na onaj koji je ne željen, nego koji je i moguć.

od igrača OKK Beograda i nekolicine, tačnije 5-6 igrača Crvene Zvezde. To je bio moj početak, po meni izrazito uspješan, a zatim sam dobio poziv od Duška Kneževića i njegovog prijatelja Zorana Milovića koji su vodili KK «Atlas». To je bila sjajna prilika da izađem iz zaštite Zvezdinog «B» programa i da odradim jedan samostalan posao. Mislim da je Atlas bio hit prvenstva te godine, a dvije sezone u tom klubu su odredile i formirale mene kao trenera. Moram reći da mi je u dobroj mjeri tada pomogao Goran Miljković – Finac, moj trener, prijatelj, saradnik, uz koga sam sticao realna ili zanatska znanja ovog posla. Poslije toga sam pravio korak po korak. Slijede „snažne“ sezone

u Hemofarmu, Panioniosu, četiri u Albi iz Berlina, da bih sada, pored selekcije Crne Gore, u jednoj trenerskoj „tranziciji“ došao do Francuske i kluba Ruana, gdje pokušavam da ostavim trag i pečat kao i u prethodnom periodu.

Može li se uporediti period kada ste Vi bili igrač, sa košarkom kakva se igra sada?

Ako upoređujemo te periode mislim da ima velike razlike. Prije svega, u evropskoj košarci tada su bila dozvoljena samo dva stranca i to su bili uglavnom Amerikanci i svi timovi su bili nacionalno izgrađeni sa dva američka igrača, kao pojačanja u datom trenutku. Pojavom Bosmanovog zakona u fudbalu, koji se potom prenio i na košarku, došlo je do toga da neke lige imaju i po devet Amerikanaca, kao u Njemačkoj kad sam bio trener Albe ili u Španiji sa sedam stranaca, od čega su pet morali biti Evropljani a dva Amerikanci. Košarka je značajno internacionalizovana i u tom procesu je došlo do većeg protoka novca. Na taj način se došlo i do velikog protoka igrača i trenera i sada više nema timova koji po 5,6,7 i više godina igraju zajedno. Sada je teško vezati se za jedan tim, kao nekad u našoj staroj Jugoslaviji, pa i u svim tadašnjim nacionalnim prvenstvima u Evropi. Košarka je napredovala zajedno sa progresom tehnike, skauting dozvoljava i napadu i odbrani da pomeraju granice analize utakmice. Individualna i taktička analiza doprinose napretku igre. U tom smislu ta dva perioda mogu da se porede i na pozitivan i na negativan način, ali razlika je svaka-ko ogromna.

Miodrag Vuković
FOTO: Saša Matic

FESTIVALI:

„MAGIČNA MOĆ LUTAKA“ ZAČARALA CRNU GORU

Gužva u holu KIC-a u predvečerje 9. septembra, djeca i roditelji sa nestrpljenjem očekuju da uđu u salu i prisustvuju otvaranju Prvog međunarodnog festivala lutkarstva. A sala KIC-a odavno nije bila veselija i radosnija kada su se sa scene začuli prvi taktovi nove himne Festivala lutkarstva, koja i dalje odzvanja u ušima: „Lutka i glumac, lutka i dijete, na svako mjesto, mogu da slete, cijela se Podgorica talasa, od pozorišta i dječijeg glasa“. I ne samo Podgorica, već i Tivat, Bijelo Polje, Rožaje, Budva, Herceg Novi, Tuzi, Cetinje i Kolašin, gdje su u selekciji pod sloganom „Već u srcu“ sa svojim predstavama djecu uveselila pozorišta iz Srbije, Poljske, Bugarske, Čilea i Crne Gore.

Veselo je bilo i na trgu Glavnog grada, svakog popodneva od 18 do 22 sata, gdje su mnogobrojne plesne grupe, mali pjevači, škole glume, baleta, dobili priliku da predstavu svoje umijeće pred mnogobrojnom publikom.

Glavna nagrada za najbolju predstavu pripala je Dječjem pozorištu Subotica, za komad „U tami“. Žiri je nagradu za najbolje estetsko-tehnološko rješenje lutaka dodijelio Davidu Zuazoli, za predstavu „Prljavo krilo“. Nagrada za najbolju originalnu muziku pripala je Željku Radunoviću, koji je komponovao songove za predstavu „Čarobni kamen“ Gradskog pozorišta Podgorica. Kolektivnu predstavu „Čarobni kamen“ pripala je, takođe, nagrada za glumačko majstorstvo, a isto priznanje su dobili i glumci Božena Oleškjevič i Severin Mrožkjevič, za animaciju Mišice u poljskoj predstavi „Palčica“ Pozorišta lutke i glumca, iz Valbžiha. Specijalnu nagradu za vizuelnost predstave žiri je dodijelio Malom lutkarskom teataru SLON iz Sofije.

Dječji žiri nagradu za najbolju predstavu dodijelio je projektu iz Bugarske pod nazivom „Začarana kočija“.

Među mnogobrojnim institucijama i preduzećima koji su podržali ovaj projekat koji je donio toliko radosti crnogorskim mališanima, a i njihovim roditeljima, podržala i Elektroprivreda Crne Gore. Inama je „Već u srcu“, itamo će ostati.

Pripremila: Eleonora Albijanić

Gradska knjižara preporučuje:

„Problem Spinoza” - Irvin Jalom

Čitajući ovaj roman bićete u prilici da se upoznate sa životom istaknutog holandskog filozofa XVII vijeka, Baruhom de Spinozom. Spinoza je za života bio osporavan i proganjan, međutim kasnije cijenjen od najistaknutijih umova kao što su Ajnštajn, Gete i drugi. Pročitajte roman i upoznajte se sa životom i osnovama filozofije Spinoze, njegovim tumačenjima Biblije i Talmunda, kao i njegovim najznačajnijim djelima.

“Pedeset nijansi siva” - E.L. Džejms

Roman je osvježavajuće iskren, strastven, napet i zabavan roman koji istražuje ljubav, požudu, strah i povjerenje. Kristijan atraktivan i zagotan muškarac i šarmantna Anastasija će Vas provesti kroz nevjerojatnu ljubavnu romansu koja ostavlja bez daha. Pročitajte roman i otkrijte neistraženu stranu strasne ljubavi.

„Avanture nevaljale djevojčice” - Mario Vargas Ljosa

Dobitnik Nobelove nagrade za književnost 2010. godine

Rikardo ostvaruje san, da napusti rodnu Limu i živi u Parizu, ali ponovni susret s djevojkom koju je volio u mladosti sve će promijeniti. Mlada djevojka, nekonformista, avanturistkinja, pragmatična i nemirna, izvlači ga iz malog sveta njegovih ambicija. Stvarajući zadivljujuću napetost između komičnog i tragičnog, Mario Vargas Ljosa se igra sa stvarnošću i fikcijom kako bi iznio priču u kojoj nam se ljubav predstavlja kao nešto što se ne može definisati, kao vlasnica hiljadu lica, poput nevaljale djevojčice. Strast i udaljenost, slučaj i sudbina, bol i užitek...

“Slatki ukus suza” - Nafisa Hadži

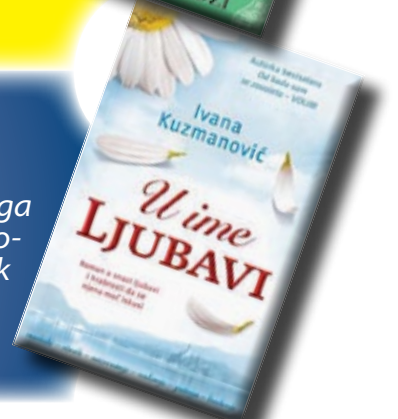
Snažan podsjetnik na spone koje nas povezuju, izbore koji nas dijele i univerzalne radosti i tragedije koje nas oblikuju.

Džo Marč – mlada žena rođena u evangelističkoj hrišćanskoj porodici – bori se sa sumnjama i pitanjima o tome koje i kako se uklapa u zavještanje svoje religiozne porodice. Slijedi niti za koje vjeruje da će je dovesti do istine i tako počinje nevjerojatna potraga iza granica jezika i vjere, kroz provalije vjerskih podjela u muslimanskom svetu, smještene u okvire rata protiv terorizma; od Kalifornije do Čikaga, Pakistana do Iraka.

“U ime ljubavi” - Ivana Kuzmanović

Ovo je roman ljubavi i patnje. Glavni akteri prolaze kroz mnoga iskušenja kako bi izgradili novi i ljepši život. Ovo je roman koji vam pokazuje da je upravo razumijevanje među ljudima ključno za opstanak i stabilnost emotivnih odnosa.

U ovom broju podsjećamo se tekstova iz lista „Elektroprivreda“ (brojevi 214 i 215. iz februara i marta 1998. godine)

НА РАДИОМ МЈЕСТУ

ЕЛЕКТРИЧАР И ПНЕУМАТИЧАР

Када је он ту, ја уопште не сумњам у сигурност овог великог, сложеног али и старог постројења, јер је одржавање погона занета у стручним и поузданим рукама. Иако електричар по струци, поста успјешно ради и на компресорима ваздуха под притиском, који су наш највећи проблем.

Када кроз неку годину оде у заслужену пензију, тешко да ћемо наћи адекватну замену. Тако нам је о свом блиском сараднику, ИКЦ електричару Милошу Теранићу говорио Велимир Браковић, шеф ТС 229/116/35 кV Подгорница 1 „Загорич“.

Из Дубровска код Шаваника, где је 55 година рођен, Милош Теранић млад долази у главни град Црне Горе након основне школе за електричарски занат. У ЕПЦГ се запошљава 1973. године, где ће читаву деценију бити пословођа екипе која је монтирала трафостанице широм Црне Горе. Нема, каже, веће ТС у РТГ којој нијесам радио. Између осталих постројења 35/10 кV у којима је учествовао је и у изградњи трафостанице била изградња чак четворина погона. У међувремену двојица њих ишла за руковаоце ел. ком. од њих који је радио свет прије четири године отишао пред сталне потребе за б. потрошњом електричарем. доне сам обала овај послове обављао сам. Задужен практично трафостаницама, у случају је укључивач. Мада се смејем, ипак је, подлазно спреман да се одозвоне

МАЛИ ФУДБАЛ

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА НАЈБОЉА У ЦРНОЈ ГОРИ

Иницијални наши планови тренутно су базирани на припремама за такмичење у државној лиги малог фудбала која би требало да стартује већ у априлу, рекао нам је Влашко Бркуљан, руководилац клуба. Мала још увијек није донесена коначна одлука, Бркуљан је ипак увјерен да ће Фудбалски савез Југославије усвојити предлог Фудбалског савеза Црне Горе да државно првенство у малом фудбалу буде лигашког карактера. Дакле, нова Савезна лига малог фудбала бројаће 12 екипа, по шест из сваке републике.

РЕКОНСТРУКЦИЈА КОТЛА

У фебруару ТЕ „Пљевља“ произвела је 26 одсто више од плана. За врјеме овогодишњег ремонта, који ће почети 1. јуна о. г. обавиће се и I фаза реконструкције котла

Од укључења на мрежу крајем јануара о. г., последице 15 дана застоја због познатих проблема на цијелом систему котла, како нас је обавијестио технички директор Славоко Букашиновић, термоелектрана релативно добро ради, смањеном снагом блока од 180 МWћ и дневно систему испоручује четири милиона киловат сати ел. енергије, при чему се троши око 3 хиљада тона угља. У фебруару електрана је произвела нето 106 милиона КWћ мада се радило у веома отежаним условима, због снижених температура. Уколико не буде очекује се и у наредном периоду, до ремонта који ће ове године почети 1. јуна и трајати обзиром на обим планираних радова.

Као што је познато, током ремонта требало би да се изврши и реконструкција дијела котлаоског постројења, по програму опитног сагоривања угља. О реализацији овог посла, како каже инжењер Букашиновић, детаљно се разговарало на недавно одржаном састанку колегијума ТЕ, којем су поред директора за техничку питања у ЕПЦГ Стевана Кнежевића, присуствовали директор Сектора за развој државне енергетике Радомир Миловић и директор Сектора производње Крсто Вореновић. Том приликом договорено је да се уради I фаза реконструкције котла, уколико буде потписан анекс Уговора са руском страном - Техно-

пром-експортом из Москве. Иначе, I фаза реконструкције котла подразумева отклањање најболешњих мјеста на овом постројењу, због којих на овом задњем периоду рада више пута била ван погона. Захвати ће бити изведени на загријачу ваздуха I степена, међутрија-ва, економизеру I и II степена и калориферу. Према нашим сазнањима израда нових елемената за ове делове постројења трајала би око 5 мјесеци, рекао је, на крају, инжењер Букашиновић.

В. С.

IN MEMORIAM:
Vlado Nikolić (1958-2012)

Vlado Nikolić, tehničar u Sektoru za sistem kvaliteta Direkcije EPCG, preminuo je 06. septembra 2012. godine poslije teške bolesti. Sahranjen je 08. septembra na mjesnom groblju u Ozrinićima kod Nikšića.

Nikolić je rođen 1958. godine u Nikšiću. Radni vijek započeo je u Željezari Nikšić, da bi 1998. godine prešao u Elektroprivredu Crne Gore. Bio je vrijedan i odgovoran čovjek koji je krajnje profesionalno obavljao sve radne zadatke. Za njim tuguju supruga i četvero djece, a njegovim preranim odlaskom naša kompanija ostala je bez stručnog i savjesnog radnika, dobrog čovjeka i kolege.

Šahisti "Elektroprivrede" nakon KUP-a osvojili i „Premijer“ ligu Crne Gore

“DUPLA KRUNA” ELEKTROPRIVREDI

Detaljsa proglašenja pobjednika

Šahisti Elektroprivrede osvajači su ovogodišnje „Premijer“ lige Crne Gore koja je održana na Cetinju u hotelu Grand. Oni su u posljednjem kolu bili bolji od ekipe „Ljubomir Đurđić“, što im je bilo dovoljno da sačuvaju vođstvo, koje su imali u većem dijelu takmičenja održanog na Cetinju. Ključne za osvajanje trona bile su ipak pobjeda protiv glavnih konkurenata ekipe Mimoze, koja je zauzela treće mjesto u konačnom plasmanu i remi protiv Budućnosti, koja se ovog puta morala zadovoljiti drugom pozicijom na kraju šampionata.

Ovaj rezultat predstavlja izuzetan uspjeh ekipe EPCG, jer predstavlja osvajanje „duple krune“ u tekućoj godini. Podsjetimo, sastav Elektroprivrede je i ovogodišnji osvajač Kupa Crne Gore u šahu.

-Nakon osvajanja Kupa Crne Gore „potajno“ smo priželjkivali i prvu poziciju na Premijer ligi. Po rejtingu mi smo u takmičenje ušli kao treća ekipa, a uspjeli smo stići do trona što zaista predstavlja izuzetan uspjeh, kaže sekretar ŠK „Elektroprivreda“ **Jovan Milović**.

On naglašava da je uspjeh postignut zahvaljujući homogenoj igri svih takmičara te dobrim partijama protiv glavnih konkurenata na turniru.

-Sa ponosom mogu da konstatujem da smo kao ekipa maksimalno odigrali cijelu ovu sezonu i mogu samo poželjeti da i na narednim takmičenjima budemo spremni da postizemo ovako dobre rezultate, dodaje Milović.

Šampionska ekipa nastupala je u sastavu: **Branko Damljanović, Dragan Kosić, Miodrag Savić, Boro Miljanić, Đorđije Kontić, Jovan Milović, Nenad Aleksić, Aleksandra Milović, Božidar Kisić i Nikola Mijušković.**

Miodrag Vuković

TABELA PREMIJER LIGE:

Rk.	Tim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	TB1
1	Elektroprivreda	*	3	3½	3	4	4	3½	3½	4	5½	16
2	Buducnost	3	*	5	2½	4	4	4	5½	5½	5½	15
3	Mimoza	2½	1	*	3	4	3½	5	4½	4½	6	13
4	Bemax	3	3½	3	*	2	2½	3	5	4	5½	11
5	Mornar	2	2	2	4	*	3	2½	3	5½	5½	8
6	Rumija	2	2	2½	3½	3	*	3	2	4	5	8
7	Niksic	2½	2	1	3	3½	3	*	3	3	4	8
8	Ljubomir Djurdjic	2½	½	1½	1	3	4	3	*	3	5	7
9	Kotor	2	½	1½	2	½	2	3	3	*	3½	4
10	Cetinje	½	½	0	½	½	1	2	1	2½	*	0

Etno selo Montenegro

Biker club
Children playground
Camp site
Organic food
Honey Cottages

www.etno-selo.me

067 209 049,067 209 052

GLAVNA NAGRADA ZORANU RABRENOVIĆU

U ovom kolu nagradne igre za zaposlene u našoj kompaniji, osim glavne nagrade, sedmodnevnog boravka za dvije osobe u jednom od objekata EPSTURS – a, po izboru dobitnika, koju obezbjeđuje SOZ i nagrade Lovćen osiguranja AD, godišnje osiguranje kuće ili stana, dodijeljena su i četiri poklon – vaučera od po 50 eura za kupovinu u prodavnicama sportske opreme Bravera, pet trenerki, poklon Direkcije za odnose sa javnošću, kao i vikend za dvije osobe u etno selu, koje dodjeljuje Etno selo Montenegro. Sedmodnevni boravak za dvije osobe u jednom od odmarališta EPSTURS-a dobio je **Zoran Rabrenović** (Direkcija za obezbjeđenje objekata) Godišnje osiguranje kuće ili stana Lovćen osiguranja AD Podgorica pripalo je **Ramizu Kurbarдовиću** (ED Rožaje)

Vaučer u vrijednosti od 50€ za kupovinu u prodavnicama sportske opreme Bravera dobili su:

1. **Dragomir Džogaz** (TE Pljevlja)
2. **Nada Jeftić** (Direkcija)
3. **Veselin Bakić** (ED Kolašin)
4. **Nikola Ivanović** (ED Berane)

Pet trenerki, poklon Direkcije za odnose sa javnošću, dobili su:

1. **Radovan Tomović** (Direkcija za obezbjeđenje objekata)
2. **Ljiljana Vukčević** (Glavna finansijska direkcija)
3. **Dragojla Nenadić** (TE Pljevlja)
4. **Mileva Boljević** (Direkcija)
5. **Aleksandar Mandić** (ED Nikšić)

Vikend za dvije osobe u Etno selu Montenegro pripao je **Milanu Grboviću** (TE Pljevlja)

Tri para karata za koncert BRIT FLOYD-a u SC NIKŠIĆ; 04.10. 2012.

1. **Nikola Vukčević**, ED Podgorica;
2. **Goran Vuksanović**, ED Kotor;
3. **Branko Ilić**, HE „Perućica“.

Nagrađenima čestitamo, a ostalima želimo više sreće u narednom broju.

Redakcija „Elektroprivreda“

ANKETA: KOJE SU VAM OMILJENE TEME U LISTU „ELEKTROPRIVREDA“?

Nagradna igra za pohvalu: **Željko Utješinović**

Željko Utješinović, Direkcija društva

Rado čitam „Elektroprivredu“. Izdvojio bih, kao posebno interesantne, intervjuje sa ličnostima van Kompanije, posebno sa sportistima. Mogu da pohvalim Vas kao redakciju da ste dosta učinili na tome da se radnicima naše kompanije „približi“ sve ono što se dešava vezano za firmu u kojoj radimo. Za pohvalu je i pokretanje nagradne igre za zaposlene u koju se uključio veliki broj naših kolega. Na kraju bih Vam samo poželio da nastavite u istom ritmu koji ste započeli

List je informativan: **Nevenka Nenezić**

Nevenka Nenezić, Podgorica

List je informativan, šira javnost tu može da nađe informacije o nama “iz prve ruke”, a mi u EPCG da se informišemo o dešavanjima u ostalim djelovima Kompanije. Skrene nam pažnju na neki zanimljiv događaj, uz neke tekstove malo i predahnemo. Mislim da kroz razne intervjuje ili na druge načine treba iznositi više stručnih stavova o aktuelnim temama i informacija koje ne možete pročitati u drugim novinama.

Radnici treba više da se uključe i predlažu teme: **Nada Bojanić**

Nada Bojanić, Podgorica

Pohvalno je za „Elektroprivredu“ što se objavljuju ovakve ankete i smatram da radnici treba više da se uključe i predlažu teme. Velika smo kompanija, trebalo bi da ima materijala da List bude raznovrstan i zanimljiv. Ima dosta tema aktuelnih među radnicima EPCG samo treba istraživati. Svi volimo da vidimo svoje kolege na stranicama našeg lista, jer mi u načelu pratimo događaje vezane za Elektroprivredu, iako nas zanimaju i teme koje nijesu vezane za našu kompaniju.

Volim da čitam „Elektroprivredu“: **Nataša Backović**

Nataša Backović, FC Proizvodnja

Volim da čitam „Elektroprivredu“. Naročito me zanimaju tekstovi o novim investicionim projektima, jer pokazuju stalnu čovjekovu namjeru da nešto trajno i vrijedno ostavi iza sebe. Na sreću, Elektroprivreda je, kao veliki sistem, u mogućnosti da realizuje mnoge značajne zamisli i time zaduži potomstvo. Posebno volim rubriku „Vremeplov“ koja nas, takođe, vraća u vrijeme tadašnjih stvaralaca i vizionara, poput pok. akademika, dr Vladislava Vlahovića, koji je, između ostalog, pored realizovanih, ostavio za sobom i brojne nerealizovane projekte koje je radio pod okriljem EPCG, poput onog o snabdijevanju vodom Cetinja i primorja, kao i brojne projekte o izgradnji malih hidroelektrana.

Pohvalila bih kreativnost kolega novinara i kad je u pitanju naslovna strana „Elektroprivrede“. Kao nedostatak bih apostrofirala jednoličnost zabavne strane koja bi morala imati još sadržaja, poput priče o omiljenoj knjizi, putovanju, sportisti... gdje bi se uključilo više radnika i govorilo na te teme.

BUDI U TOKU - BUDI U IGRI!

**Sindikalna organizacija zaposlenih
Elektroprivrede Crne Gore - AD Nikšić**
poklanja sedmodnevni boravak za
dvije osobe, u jednom od odmarališta
EPSTOURS-a, po izboru dobitnika

Bravera

poklanja četiri vaučera od 50
eura, za kupovinu u njihovim
prodavnicama sportske opreme

Lovćen osiguranje
osigurava vašu kuću
ili stan na period od godinu

Sole casa

Salon za uređenje enterijera iz
Nikšića poklanja dva vaučera u
vrijednosti od po 50 eura za
kupovinu u njihovom salonu

Pravila nagradne igre:

Priredivač nagradne igre „Budi u toku – budi u igri“ je Direkcija za odnose sa javnošću EPCG. Svrha priređivanja je nagrađivanje zaposlenih u EPCG, a pravo da učestvuju imaju svi zaposleni osim zaposlenih u Direkciji za odnose sa javnošću. Jedno lice ima pravo da popuni jedan kupon. Izvlačenje nagrada organizuje Direkcija za odnose sa javnošću, a imena dobitnika biće objavljena u narednom broju lista „Elektroprivreda“.

**Nagradna igra
lista „Elektroprivreda“
deveto kolo traje
do 22. 10. 2012.**

MEDVEĐA USLUGA

Kad neko, u najboljoj namjeri, svojom uslugom nanese nekome štetu, a ponekad i veliko zlo, kaže se obično da mu je učinio – medveđu uslugu. Medveđa usluga je, dakle, nevješta, nespretna, trapava usluga; ona, uprkos dobrim namjerama, ne donosi ništa dobro.

Zašto se takva usluga vezuje baš za medvjeda, a ne za neku drugu zvijer? Odgovor na to pitanje može se lako nazreti. Medvjed je krupan, nezgrapnan i trapav stvor i od njega se može svašta očekivati, pa i nespretna usluga. Ima, međutim, na svijetu još nezgrapnih, trapavih i nespretnih životinja, čak i trapavijih od medvjeda, kao što je, na primjer, slon, a ipak se ne kaže *slonovska usluga* i sl. Govori se samo, kad je neko grub, kad nema smisla za fine stvari, pa ruši sve oko sebe, da se poaša *kao slon u staklarskoj radnji*. Slon, dakle, i pored svoje nezgrapnosti, nema veze s nespretnom uslugom. Takva se usluga vezuje samo za medvjeda. Razlog može biti i to što ovaj truntavi stanovnik naših šuma slovi kao priglupa dobričina, mada u stvarnosti nije baš tako. No, bilo kako bilo, kada se spoje njegova dobrota i gupost, na jednoj, i trapavost na drugoj strani, ispadne – *medveđa usluga*.

Priča o medveđoj usluzi postoji, vjerovatno, od davnina, jer je ta zvijer bila poznata našim precima, starim Slovenima. Ali prvi je tu priču zabilježio i u svojim basnama u stihove pretočio glasoviti ruski basnopolisac Ivan Andrejevič Krilov (1768 – 1844). Među njegovim djelima ima jedna basna pod naslovom *Pustinjak i medvjed*. Napisana je 1808. godine, a kasnije je prevedena i na naš jezik. U toj se basni govori o jednom čovjeku koji je živio sam, bez igdje ikoga – ‘daleko od grada, u šipražju gustom’. Nije mu bilo lako, jer ‘život je težak, kad u kraju pustom i samoći gluhoj nigdje nemaš nikog’.

Jednog dana usamljeni čovjek sretne medvjeda i prijatelji se s njim. Živjeli su oni tako zajedno, družili se i postali nerazdvojni: ‘Pustinjak je s Medom, Medo s Pustinjakom, na koraku svakom’. Prolazilo je vrijeme, došlo i žarko ljeto, nastale velike vrućine, te Pustinjak, umoran od duga hoda, poželi da se malo odmori u hladu.

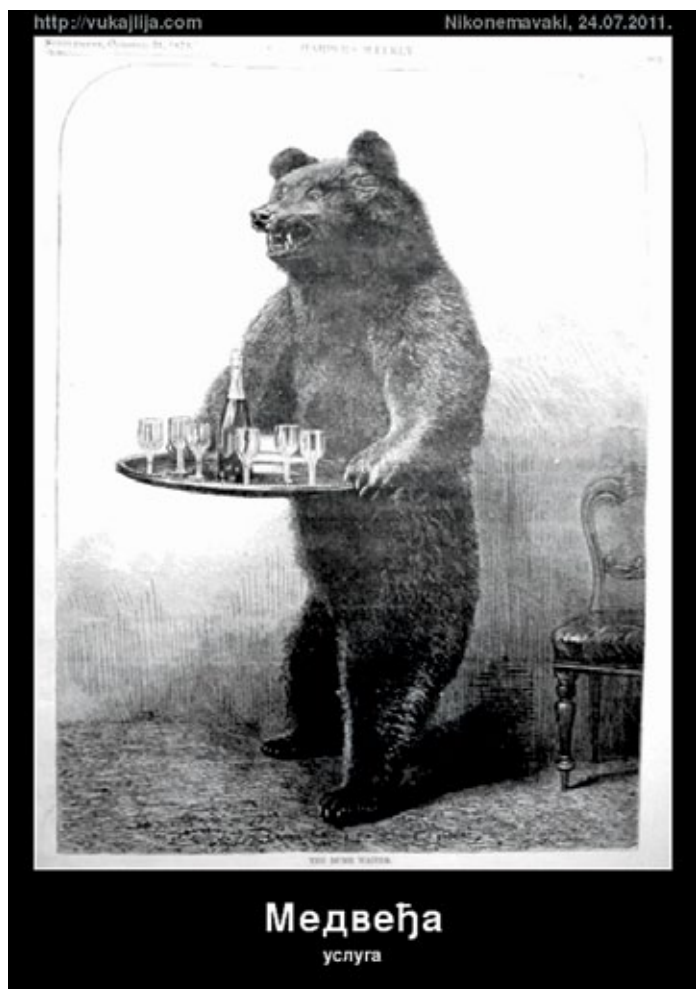
‘Legni malo, brate, ja ću paziti na te’ – reče mu Medvjed i Pustinjak se pruži u hladovini i čvrsto zaspa. Ali, ne leži vraže! Jedna dosadna muha počeo oblijetati oko njegove glave i remetiti mu san. Medo nika-ko nije mogao da je otjera šapom: sada sleti na nos, sad na obraz, sad opet na čelo. Njega to razljuti, pa uzme jedan veliki kamen i, upravo kad je dosadna zonzara pala na Pustinjakovo čelo, svom snagom udari po njoj. Tako, u želji da odbrani prijatelja, da mu pomogne, ubije i njega i muhu.

Kako svaka basna ima svoju pouku, tako je i ova. Izrazio ju je sam pisac slijedećim stihovima:

«Usluge su mile, pa makar bile male,
Al' vrijednost njinu ne zna cijeniti svako.
No ništa nema gore od uslužne budale
I biti drug budali – to zbilja nije lako.»

Iz Krilovljeve basne izraz *medveđa usluga* prenesen je u običan govor pa se danas često upotrebljava i u našem jeziku. Sad znamo i šta taj izraz znači i kako je nastalo. Ali, trebalo bi dobro zapamtiti Krilovljevu pouku i kloniti se prijatelja što nam prave usluge od kojih možemo imati samo štete, makar i sa zadržkom. A ponekad i sami tražimo takve usluge: u osnovnoj i srednoj školi, recimo, zahtijevamo od drugova da nam šapću na času kad odgovaramo istoriju, biologiju i sl, da bismo tako prevarili profesore i dobili prolaznu ocjenu. A poslije, na studijama, i u životu, kad više šaptanja nema, kad moramo da se snalazimo i sami rješavamo životne probleme, ispadne da od te drugarske pomoći imamo samo štetu, da to, zapravo, i nije bila neka pomoć, nego obična – *medveđa usluga*.

Izvor: Zašto se kaže?, Milan Šipka, Prometej, Novi Sad 2010.

Ljudi su slabo poznavali, a i danas slabo poznaju snagu i ljepotu svoga duha.

Salomon

Samo prazne glave misle da sve razumiju i da znaju sve protumačiti.

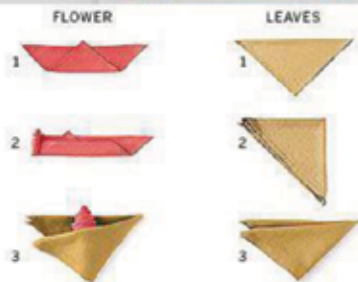
Jules Simode

Čovjek je vreo svih vrijednosti i vrlina. Postati i ostati čovjekom znači ostvariti najveće djelo i najvišu svrhu svijeta i svemira.

M. Vidović

IDEJA

☺ ☺ ☺

Kako se na engleskom kaže: "Večeras punica neće doći na večeru"?

YES!!!

☺ ☺ ☺

Chuck Norris ima dozvolu za vožnju nekretnina.

☺ ☺ ☺

Šta radi programer kad mu je vruće? - Desni klik i refresh.

tanja.nikcevic@epcg.com

- Griješiti je ljudski, ali je osjećaj božanski.
- Ljudska pamet je ograničena. Glupost nije.
- Kad svi misle isto - znači, niko ne misli mnogo.
- Četiri se stvari ne mogu vratiti: izgovorena riječ, izbačena strijela, protekli život i propuštena prilika.
- Ne prepri se s budalom, ljudi možda neće uočiti razliku.
- Ne ulivaj mi povjerenje: udavicu se.
- Ko pati zbog ljubavi, vjerovatno nikada nije imao kamen u bubregu.
- Nije važno stići prvi. Važno je stići prije drugog.
- More je sigurno napravila neka žena. Preslano je.
- Budimo ljudi makar toliko dugo dok nauka ne otkrije da smo nešto drugo.

***

Divi se onima koji pokušavaju da učine nešto veliko, makar u tome i ne uspjeli.

Seneka

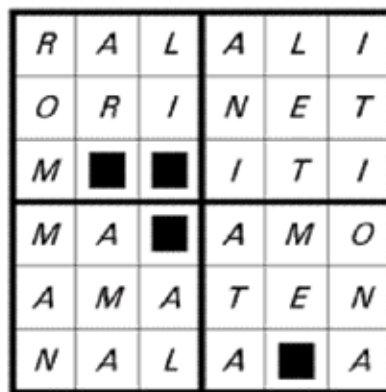
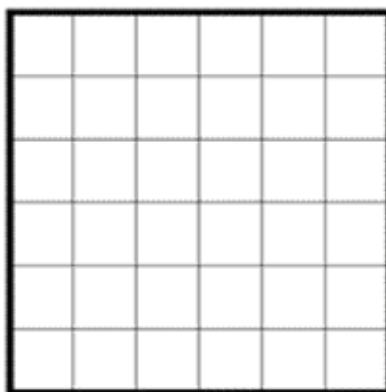
***

Ima žena koje vole samo svoje muževe.

Nijesu ništa posebno ti muševi, već te žene.

Dušan Radović

DOMINO

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

BUDI U TOKU, BUDI U IGRI!

IME I PREZIME

POSLOVNA JEDINICA

TELEFON

E MAIL

Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić

BUDI U TOKU, BUDI U IGRI!

IME I PREZIME

POSLOVNA JEDINICA

TELEFON

E MAIL

BUDI DIO ZLATNOG TIMA

Ponosni sponzor

Elektroprivreda Crne Gore AD NIKŠIĆ

Elektroprivreda Crne Gore AD NIKŠIĆ

BUDI U TOKU, BUDI U IGRI!

Elektroprivreda Crne Gore AD NIKŠIĆ

BUDI U TOKU, BUDI U IGRI!

